

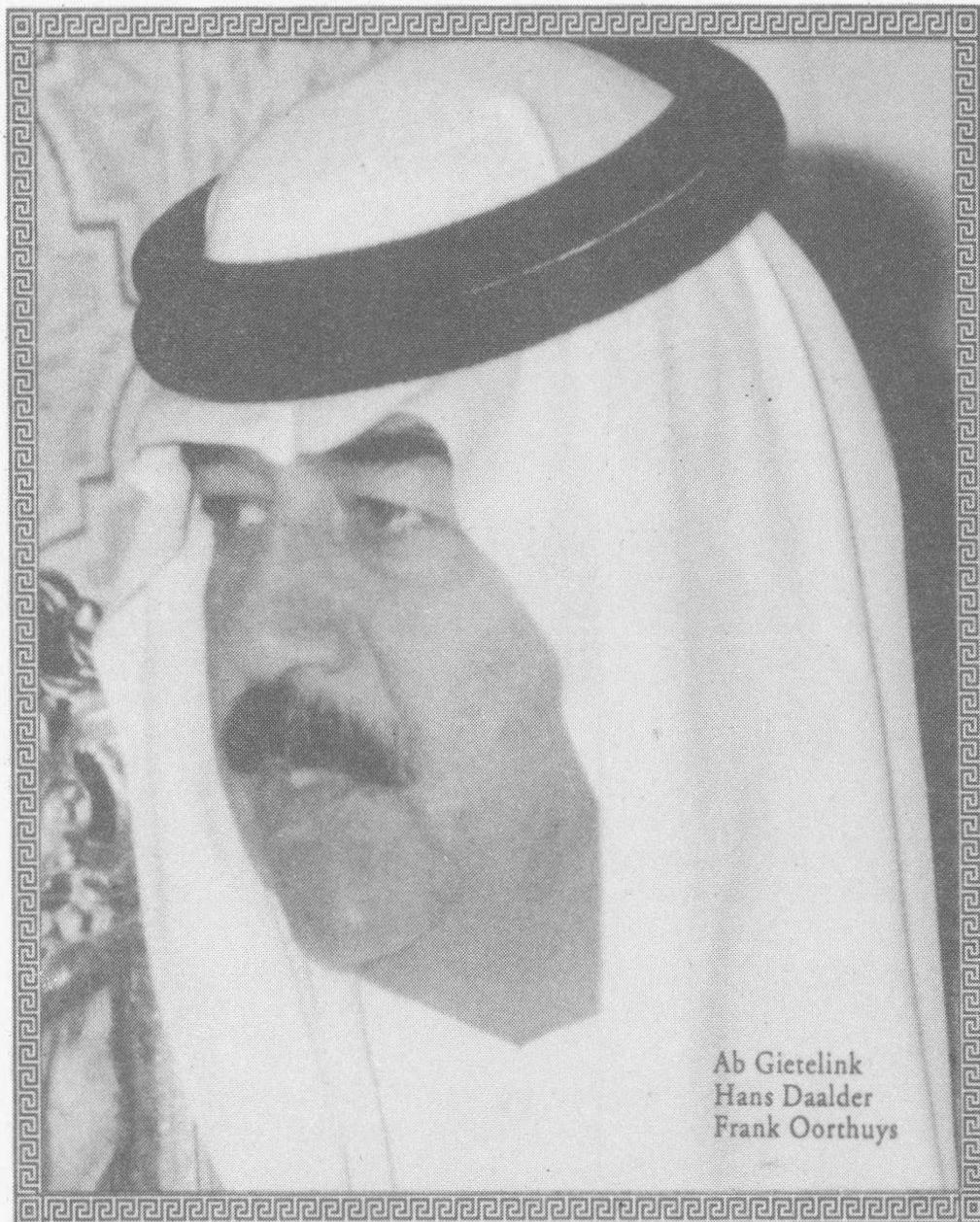
1992

BABYLON, SADDAM EN WIJ

Theatergroep Ab Gietelink

BABYLON, SADDAM EN WIJ

In de naam van Allah, de barmhartige, veroordelen wij de Atlantische godenburgers voor hun vernietiging van de Toren van Babel en het zinloze leed dat de Babylonische erfgenamen moeten dragen.

BABYLON, SADDAM EN WIJ

Een Islamitische gebedsdienst

theaterscenario

AB GIETELINK

voorgangers

HANS DAALDER EN AB GIETELINK

Regie/vormgeving Ab Gietelink

Techniek/vormgeving Frank Oorthuys

Raymond Spanner

Productie Stichting Nomade

Maarten Slagter

Wij roepen de geloofsgenoten op om de reizende 'Moskee van Babylon' te bezoeken en met ons de Golfoorlog te gedenken.

Uit respect voor de Iraakse slachtoffers worden de bezoekers verzocht om bij het betreden van de gebedsruimte het hoofd te bedekken.

1e serie Protestdiensten

AMSTERDAM Frascati, Di. 12 jan. t/m Za. 16 jan. 21.00 uur

Première Dinsdag 12 januari

ROTTERDAM Lantaarn/Venster, Wo. 20 jan. t/m Za. 23 jan. 21.00 uur

ENSCHDEDE Universiteitstheater, Ma. 1 feb. 20.30 uur

De Stichting Nomade ontwikkelt een Kabinetstrilogie:

1. Kabinet 1917, Uitvaartdienst voor Lenin (1991/92/93)
2. Het Babylonisch Kabinet, Babylon, Saddam en Wij (1992/93/94)
3. Het Hollandsch Kabinet (1993/1994)

Stichting Nomade Postbus 10677 1001 ER Amsterdam

Telefoon: 020-6237971/6755119 Postbank 3118301

Ab Gietelink en Hans Daalder in Babylon, Saddam en Wij Frascati 1992 GS

DAGBOEK UIT BAGDAD

GRENSPOST TREBIL

Het was 15 Maart 1992. De "Jordan Times" opende die dag paginabreed. "Bush: All options open with Iraq". Tenslotte had de Irakese ambassade in Amman het visum afgegeven en gezegd dat ik direct kon afreizen. Terwijl dat feit langzamerhand tot me begon door te dringen, viel mijn oog op het krantenbericht. Ik wenste mezelf prettige dagen toe. Toen de bus aan het einde van de middag vertrok van het Busstation wees de volle maan de weg naar de Irakese hoofdstad Bagdad, de stad had de laatste jaren een magische klank gekregen en ik voelde de opwindende gedachte daar de volgende ochtend te zullen aankomen. Het smalle asfaltlint in de eindeloze nachtelijke zandvlakte glinsterde in het maanlicht. De vrachtwagens en bussen bewogen zich traag over de donkere weg.

De grenspost "Trebil" is een neonverlichte oase van gebouwen in de immense Arabische woestijnvlakte. Midden tussen de Jordaanse en Irakese grenspost staat een witte verlichte ereboog, met een metershoog portret van de Irakese president, Saddam Hussein. Hier begon sinds het einde van de koude oorlog, het territorium van de nieuwste vijand. De koude oorlog werd voor mij gesymboliseerd door het verlaten Station Friedrichstrasse in Berlijn. Sinds het westen zijn vijanden meer zuidelijk zoekt werd ik gefascineerd door het idee een bezoek te kunnen brengen aan Trebil. De grensovergang is sinds de Golfoorlog de exclusieve toegangspoort tot Irak en daar projecteerde ik dan ook het ultieme draaipunt van conflicterende wereldbeelden. Er lag daar "een streep in het zand" en bij het overschrijden daarvan zouden de dingen een andere kleur krijgen. De helden worden tot duivels en de duivels tot helden. Heimelijk genoot ik altijd weer van deze ironische draaimolen van de moraal. Eigenlijk probeerde ik glimlachend te balanceren op het moment dat het overtuigde morele gelijk omsloeg in zijn tegendeel. Deze absurde relativiteit gaf me

die gelukzalige geestelijke dynamiek, waarin men de werkelijkheid kan ervaren als een verleidelijke en kameleontische entiteit. Wat ging ik eigenlijk doen in Irak? Aan de persattaché van de Iraakse ambassade in Amman had ik verteld, dat ik het fundament van de Toren van Babel terug wilde vinden en zo de verbroken relatie met de Iraakse leefwereld wilde herstellen, althans symbolisch. De gevonden steen wilde ik dan vervolgens tentoonstellen in een theaterdocumentaire. Hij had glimlachend geluisterd en tenslotte het visum verzorgd. Natuurlijk was ik ook verontwaardigd. De woede van de pacifist, die zich hoofdschuddend de schijnheiligheid van de oorlogs-partijen realiseert. Verontwaardigd over het ijzige zwijgen van de media over de gevolgen van de oorlog. Tenslotte had ik de wonderlijke overtuiging dat progressie in de treurige wond "Irak" enkel mogelijk was door het aangaan van een authentieke dialoog en had ik mezelf die voortrekkersrol toegekend. De nachtelijke autobussen waren volgepakt met Irakisis, die in Amman de goederen kochten, die thuis ontbraken. Tegen hoge prijzen, dat wel. De huiswaarts kerende Iraakse families gaven mij politieke voorlichting. "Bush no good" hield een in vrouw in zwarte kallabyah mij voor. Ik schudde bevestigend mijn hoofd, "Bush no good". Een bevlogen jongeling met baard wilde er nog een schepje boven op doen: "Bush no good, but Saddam good" Ik lachte om de fraaie logica, "No, no, I am neutral in this conflict". De omstanders knikten vriendelijk, ze begrepen het. Na de urenlange controle reden we de Iraakse nacht in. "To Saddam-city" had de enthousiaste jongeling mij uitgelegd.

BAGDAD

Bagdad, een in licht zandsteen opgetrokken metropool aan beide oevers van de Tigris. De Tigris is bruin hier. De brede avenues zijn voorzien van imposante gebouwen in moderne architectuur. De immense portretten van Saddam Hussein, die men overal aantreft voorzien het gezicht van de stad van een bedenkelijke verheerlijkingcultus, maar dat

doet weinig af aan de esthetische kracht van de Iraakse architectuur. Het is een mengvorm tussen een modernistisch-heroïsche stijl en een sobere Islamitische lijn, waarin men de invloed van avantgarde bewegingen kan bespeuren. Geen overdadig Islamitisch ornament, zoals in de Turkse huiskamerarchitectuur, maar een ontwerp gedifferentieerd naar de zuivere vorm. In de architectuur kan men de spiegel van een cultuur proeven en deze voelde ik als zelfbewust, eigenzinnig en levenskrachtig. (Overigens heeft niet iedereen dezelfde waardering. In mijn vriendenkring vielen bij de diaviewing enkele weken later de woorden "affreus en fascistoïde". Niet iedereen schijnt het onderscheid te begrijpen tussen de es-thetica van het huis en de moraal van de bewoner).

Bij mijn aankomst in de stad, weigerde ik de opdringerige taxichauffeur, stak te voet de Tigris over en zocht mijn weg in de stad op zoek naar een geschikt hotel. De eigenaar van het handelskantoor, waar ik besluiteloos voor bleef staan, sprak me aan en nodigde me prompt binnen op de thee. Ik ging zitten in de kale bureauruimte. Hulpvaardige en aardige mensen, thee en Saddam aan de muur. Hij begon te bellen voor een hotel. Niet te duur en geen dollars. Het Rashidhotel, destijds bekend geworden omdat CNN van daaruit de eerste oorlogsbeelden toonde, had volgens de receptioniste nog ruim plaats voor mij. Dat begreep ik, maar ik had toch wat eenvoudigers en met name goedkopers voor ogen. Het werd tenslotte het 'Agadir'. Het personeel was bijzonder gastvrij tegen de weinige westerlingen en leefde mee met mijn indrukken en ervaringen.

DE SYMBOLISCHE MACHT
VAN DE KAART

De geografische kaart is het middel voor de reiziger om greep te krijgen op zijn omgeving. De drang naar een kaart komt voort uit de mogelijkheid om gebogen over de geografische verhoudingen te fantaseren over

BABYLON, SADDAM &...

de plaatsen die men zal aandoen. De kaart is echter meer dan een uitnodiging aan de verbeelding van de nieuwsgierige reiziger. Aan de kaart kleeft de symbolische betekenis van overzicht en macht. De machthebber is in het bezit van de kaart. De machteloze doolt orientatieloos door zijn omgeving niet in staat om de dingen in hun perspectief te krijgen. Er schijnt een Nederlandse reiziger te zijn geweest, die zijn onmacht om een kaart te vinden in de titel van zijn boek heeft verpakt "Bagdad zonder kaart". Het mag overdreven zijn een boektitel aan een dergelijke luttele gebeurtenis op te hangen, dat er iets vreemds is met kaarten in Irak is een feit. De eerste Iraki in de bus die ik sprak was een werkloze geograaf, die zich jarenlang had beziggehouden met de vervaardiging van landkaarten maar nu zonder werk was. Het was een ontmoeting, die me ontschoten zou zijn wanneer ik niet de volgende dag in Bagdad ontdekte dat er reeds enkele jaren geen kaarten meer verkrijgbaar waren. Bij het ministerie van informatie wonden ze er verder geen doekjes om. Mijn westerse status bracht me direct naar de directeur, die me vriendelijk te woord stond en een reisgids van Irak ter beschikking stelde, maar zich excuseerde voor de kaart. Ze hadden kaarten en hij wees glimlachend op de muur, maar ze konden die spijtig genoeg niet afgeven en ik zou wel begrijpen waarom. Ik begreep alles en knikte. In de ontvangen reisgids "Iraq" zat een kaart van Bagdad, die in de verte leek op een plattegrond van de stad, maar geheel uit perspectief getrokken. Voldoende om enig overzicht te krijgen, maar waardeloos voor details. Kaarten heb ik in Irak dan ook nauwelijks gezien, behalve in de suite van de Verenigde Naties. Op kamer 705 van het Sheraton hotel lagen een stapel zeer gedetailleerde stafkaarten, maar die waren dan ook geheim. En tenslotte in dat winkeltje in Babylon, vond ik een kaart van Bagdad. Hij was uit 1971.

Het kruidenierswinkeltje aan de Sadounstraat leek nog redelijk voorzien van westerse produkten. Maar schijn bedriegt. Toen ik de eigenaar vroeg hoe hij aan de grote pakketten Amerikaanse sigaretten kwam, lachte hij en stootte een stapel om. De dozen waren leeg en dienden enkel tot decoratie. Wat overbleef waren wat potjes en blikjes met groente, snoepgoed en kranten. Hij gaf toelichting op de situatie en wees op een potje kindervoeding. Voor de oorlog kostte het 40 Fils, nu moest hij 10 Dinar vragen. Hij kon er zelf van leven, maar voor de bevolking werd het heel moeilijk. "Bush, Bush, Bush". Het klonk als een verzuchting, maar onderhuids kon je de woede voelen. Even herinnerde ik me de falende poging van de Amerikaanse president om het Iraakse volk aan zijn kant te krijgen. "Wij zijn niet in oorlog met het Iraakse volk, maar met Saddam Hussein". Het werd me gedurende mijn verblijf wel duidelijk dat de Iraakse bevolking daar na de Amerikaanse bombardementen en het wurgend embargo, toch wat anders over denkt.

HYPERINFLATIE

Op de zwarte markt is de Iraakse Dinar 30x gevallen ten opzichte van de Dollar. Voor de Golfoorlog lag de wisselkoers Dinar/Dollar 1:3 en dit is nog steeds de officiële wisselkoers. De FI 6 voor de Dinar is echter een hachelijke prijs naar de huidige verhoudingen. Op de zwarte markt ligt de Dinar/Dollar verhouding 10:1 ofwel 20 cent voor de Dinar. Van 1000 Dinar (\$ 100) leeft de Dollarbezitter meer dan een week als een god in Frankrijk. De prijs van een taxi-rit is 5 ID, een maaltijd komt op 20 ID, een middenklasse hotel ligt op 30 ID en een treinrit naar Basrah op 6 ID. Wanneer ik de zwarte prijzen vergelijk met het aangrenzende en in welvaart vergelijkbare Jordanie, dan zijn die in Irak ongeveer 4x lager.

Bovenstaande cijfers zijn aangenaam voor de buitenlander, ze zijn funest voor de levensstandaard van de Iraki. Na enige interviews, gesprekken en statistieken kon ik daaruit het

volgende beeld reconstrueren: Een inflatie van 500% in de afgelopen 2 jaar, met prijsverhogingen van tussen de 100% en 2000%. Omdat de lonen nauwelijks stijgen verdwijnen kapitalen en spaarcenten als sneeuw onder de zon. Van de oogst is in 1991 70% mislukt door de vernietiging van irrigatiesystemen en energiestations, alsmede het tekort aan kunstmiddelen. De voedselprijzen op devrije markt liggen dan ook het zwaarst onder druk. De regering neemt maatregelen, maar kan de situatie niet beheersen heeft nauwelijks greep op de inflatie in de vrije markten van goederen en diensten. Enig lichtpuntje is dan ook dat het onderwijs en medische voorzieningen naar socialistisch beginsel vrij beschikbaar zijn. In de vervoerssector houdt de overheid de prijzen erg laag. Openbaar vervoer is zelfs voor de sterk verarmde bevolking betaalbaar en een liter benzine kost een paar cent. Zonder auto is men overigens in Bagdad een gehandicapte, tenzij men de financiële armslag heeft om gebruik te maken van het uitgebreide taxiwezen.

De lonen zijn niet of nauwelijks gestegen. Naar officiële cijfers verdiende een ambtenaar bij een overheidsdienst, zoals de gids, die mij begeleidde, 252 Dinar per maand. Vroeger kon hij zijn gezin bestaande uit vrouw en 5 kinderen daarvan onderhouden. Het gezin heeft een 4-kamerwoning en is in het bezit van een auto. Het salaris is nu toereikend voor de huur van het appartement. Voor voedsel heeft Hussein naar eigen zeggen 1000 Dinar nodig en over het vervangen van kleding, huishoudelijke gebruiksartikelen, vakanties en recreatie wil die het maar liever helemaal niet hebben. De extra 1000 wordt verdiend door de baan van zijn vrouw en met taxirijden in de avonduren, een relatief lucratieve bezigheid, die gezien de hoeveelheid taxis in Bagdad ook door veel mensen wordt aangegrepen voor een bijverdienste.

SADDAM ARTS CENTER

Aan de Haifastraat op de

Westoever van de Tigris heeft de Iraakse president in April 1986, een kunsthall in moderne architectuur geopend en aan deze creatie direct maar zijn naam geschonken. Toen ik het Saddam Arts Center betrad was erop de begane grond net een expositie van jonge kunstenaars over de oorlog. Onder het portret van de altijd lachende 'vader des vaderlands' werd ik vriendelijk ontvangen door de receptie. Het beeld dat de jonge academie-kunstenaars schetsten van de oorlog was indrukwekkend. De beelden maakten gebruik van directe symbolen en een lichte jaloezie over zoveel direct engagement kon ik mezelf niet ontzeggen. Veel vlaggen, lijdende mensen, maar hier en daar niet ontdaan van humor en ironie. Sommigen luguber Middeleeuws, zoals het doek met de in traditioneel zwart geklede vrouwen in een woestijn vol met beenderen en daarboven de engelen in de hemel.

Ik blijf staan voor een jongetje met zijn blote voeten in een beekje, de handen voor de oren gedrukt, terwijl de straaljagers door de donkere hemel scheren. In het midden van de ruimte staat een sculptuur bestaande uit een immense bak zand, waaruit handen en helmen steken, alsmede een geweer met de Iraakse vlag, vastgehouden door een uit het zand omhoogkomende arm. In de hal hangt een Amerikaanse maagd gehuld in een VN gewaad, voorzien van een Davidster. Geblinddoekt door de Amerikaanse vlag schiet ze haar pistool leeg op het doel met daarin de letters: "Iraq". Er naast hangt een doek met een wereldbol op een rode achtergrond, waarbij bloed vloeit uit de plaats waar zich Irak bevond en daaronder: "NONONONO". Er blijkt geen catalogus te zijn en ik zie geen andere mogelijkheid dan middels wat eigen fotos al dat moois voor het nageslacht vast te leggen.

IRAAKSE OORLOGSEXPOSITIE

Het is pas enkele maanden open, gehuisvest in een oud klassiek gebouw met een zuilengalerij. Westerse bezoekers zullen de neiging hebben de expositie te

betiteln als propaganda, terwijl Irak is het zullen zien als de harde werkelijkheid over de oorlog en het levend houden van de oorlogsherinnering. Het portret van de Iraakse president hangt aan de ingang, deze keer als vroom Islamiet. De feiten zijn echter niet te loochenen. Veel fotos van getroffen gebouwen en ineengestorte bruggen. De verkoelde lijken als resultaat van "The American led aggression" worden de toeschouwer niet onthouden. Maquettes van half vernietigde gebouwen. Misschien het meest indrukwekkend waren de fotos van de zwartgeblakerde moskee, waarin men volgens het opschrift nog aan het bidden was met daarnaast een foto van een opengeslagen en half uitgebrande Koran. Op de bovenverdieping voorzag het ministerie van economische zaken mij van gegevens over de vernietiging in de olie-industrie. De folders spraken duidelijke taal. 40% van de olie-industrie werd uitgeschakeld, waaronder 7 olieraffinerijen. In het Koerdische Kirkuk is de schade zelfs 62%. Ik kan een glimlach over alle paradoxen niet onderdrukken. De Koerden zullen erg blij zijn geweest met de voedselpakketten, die ze na afloop van de oorlog van het altijd hulpvaardige Westen kregen.

De woede tegen de Amerikanen en de VN lijkt een jaar na dato te zijn overgegaan in een mix tot lijdzaam wachten op betere tijden en een ironische acceptatie van de situatie. De taxichauffeur haalde voor het perscentrum moedeloos zijn schouders op: "What can we do? There is no solution. We hope for better." Toch is de algemene atmosfeer in Irak alles behalve gesloten, cynisch of lijdzaam, zoals men dat de afgelopen jaren in Oost-Europa kan waarnemen. De Irak is zijn communicatief en gastvrij en hebben tevens een bewonderenswaardige ironie over de problematiek behouden. Ondanks de problemen werd ik overal hoffelijk en vriendelijk ontvangen en was men gemakkelijk te verleiden tot het vertellen van zijn verhaal.

SADDAMPORTRRET

De belangrijkste straat in het centrum van Bagdad heet El Rashid. Deze Iraakse Kalverstraat is aan weerszijden voorzien van lange galerijen met daaronder de talloze Bazaarwinkeltjes. Boven vele van deze specialistische winkeltjes hangt het portret van Saddam Hussein als bewijs van patriottisme. Ik blijf staan bij een lijstenmakerij en kleurenplatenverkoop. Naast Islamitische spreuken hangt het grootste deel van de ruimte vol met portretten van de grote leider. De eigenaar toont mij enthousiast zijn verzameling of het zijn eigen familie betreft. Saddam als Islamiet, Saddam als huisvader, Saddam als militair en Saddam als Here Justitia compleet met weegschaal. "Saddam good" zegt hij er nog met een brede glimlach bij, maar dat had ik natuurlijk al begrepen. Hierhangt het explosieve theater-materiaal dat ik zocht en ik besluit om een verzameling aan te leggen. Een portret van Saddam Hussein roept in Nederland vermoedelijk meer emotie op dan in Irak. Glimlachend geef ik de man een opdracht voor een ingelijst portret van Saddam. Hij gaat enthousiast aan het zagen en timmeren om 5 minuten later trots het resultaat te tonen. De Iraakse held en Nederlandse duivel, wordt liefdevol in een oude krant verpakt. Tevreden over mijn genadeloze overspel wandel ik met het portret van de vijand in mijn tas over de Rashidstraat.

HUSSEIN

Hij zat voor de Khulefa Moskee te praten met een vriend. Hussein was 2e jaars student Fysica. Ik begon voorzichtig te informeren naar de oorlog. Kuweit was natuurlijk op historische gronden deel van Irak. Hij had ook gedacht dat ze de oorlog konden winnen. Ik lachte. "Dat meen je toch niet?" Hij haalde zijn schouders op, hij had zich vergist. "Nu geven de mensen de regering de schuld, maar dat is niet terecht. De regering heeft gedaan wat ze kon doen en iedereen steunde de annexatie van Koeweit". Ach, nee hij was niet voor Saddam, maar daar wilde hij het niet over hebben. De geheime dienst pikte mensen voor een kleinigheid van

de straat en hield ze dagen lang vast voor ondervraging of erger. Ik probeerde uit te leggen dat het westen niet tegen de Irak is was, maar tegen haar regering, speciaal tegen Saddam Hussein. Hij knikte liet een pauze vallen in het gesprek en keek me aan. Waarom hebben ze hem dan niet weggenomen, de Amerikanen kunnen toch alles? Hij wilde weten wat ik daarover dacht. Ik wist het niet. "Waarschijnlijk zijn ze daar toch niet goed toe in staat. De man wordt goed beschermd en oprukken naar Bagdad zou een bloedbad veroorzaken". Hij beaamde het laatste, gelukkig was hen dat bespaard gebleven. Met een mistroostige lach stelde hij vast dat het westen hier altijd de lakens had uitgedeeld. Dat was zeker wat ze onder democratie verstonen en hij schudde zijn hoofd. Of hij bang was geweest in de oorlog? Ach nee. Ze hadden buiten gestaan toen de bombardementen begonnen en de volgende dag had hij de bus naar de universiteit genomen. Het bombarderen ging dag en nacht door. De situatie werd nu iedere dag slechter. Plotseling veranderde hij van onderwerp. Of hij niet een jaar in Nederland kon studeren? Ik antwoordde dat momenteel Islamieten, speciaal Irak is nogal moeilijk lagen in Nederland, maar dat de toekomst misschien een ander beeld zou geven. Je zou misschien een kans hebben als politiek asielzoeker. "Moet je wel erg tegen Saddam zijn en verder je mond houden over de oorlog", lachte ik. "Nederlanders zijn erg overtuigd van hun morele gelijk, maar verder niet onvriendelijk". Hij knikte bedachtzaam en nodigde mij uit bij hem thuis de maaltijd te gebruiken.

HET MILITAIRE PRONKSTUK

De taxi reed langs het monument van de "unknown soldier". Het was een enorme naar voren hellende witte schelp, waarvan het volgens de taxichauffeur absoluut verboden was om een foto te maken, maar daar hield ik me niet aan. Bij de militaire paradebaan aangekomen, viel de zon langzaam achter de horizon. De immense zwaarden staken metershoog over de asfaltbaan. De officiële tribune

in het midden van de enkele honderden meters lange militaire paradeplaats. Aan beide zijden een identieke sculptuur, bestaande uit twee immense vuisten met zwaarden die elkaar bijna 10 meter boven het wegdek raakten. De handen zouden een originele uitvergroting zijn van de vuist van Saddam Hussein. Aan weerszijden van de standbeelden rolden helmen naar buiten, die in het wegdek verdwenen. De heldhaftige levenskrachtige esthetiek met een bijna archaische boodschap, was even absurd als vervreemdend. We stapten uit de taxi, Hussein en ik. Een man in pak schoot op ons af. Of ik permissie van het ministerie van cultuur had voor de foto. Ik herinnerde me het douane-invoerpapier van de cameras en besloot hem dat te laten zien. Hussein begon tegen hem aan te praten. We moesten mee. Hij sloot zijn polsen op elkaar of ik in het gevang kwam en grijnsde. Ik kon de humor van de situatie niet inzien, maar deed of mijn neus bloedde. Hussein praatte door en toen was de fototoestemming er plotseling. Niet van de paradebaan, maar van een van de standbeelden. Rond het terrein lag een ronde Romeinse zuilengalerij. De militair heeft hier nog de status en trots, die hij in Europa verloren heeft. In Europa realiseerde men zich dan wel het gevaar van een dergelijke cultus, maar dat kon de afgelopen jaren toch schijnbaar niet het eerherstel van de militair in de weg staan. Militaire uniformen zijn ook in het beschaafde Europa tegenwoordig weer salonfähig.

IRAACS VIDEOMATERIAAL

Hoeveel is er tijdens de bombardementen vernield en hoe staat de situatie er op het moment voor? De in het westen beschikbare cijfers zijn geheim, onbetrouwbaar of in ieder geval erg beperkt. Na enig aandringen stelde het Ministerie van Informatie mij een videoband ter beschikking onder de veelbelovende titel: "Why Iraq was attached?" met de Iraakse versie op de oorlog. Hoewel de vraag eigenlijk nauwelijks werd behandeld en Koeweit zelfs niet word genoemd, bevat de

video toch interessante beelden en gegevens. Men begint met beelden over de Sumerische beschaving alvorens te komen tot een onder bombastische muziek vertoende beeldenstorm van de gevolgen van "The American led aggression". De talloze gebombardeerde bruggen, gebouwen en andere vernietigingsbeelden worden gevolgd door een serie interessante cijfers. Volgens de Iraakse gegevens zouden de 110.000 geallieerde vluchten en 500.000 ton aanbommen materiaal, een totaal van 8x de Hiroshimabom, voor een groot deel ook civiele installaties hebben vernietigt.

Terwijl Nederland zich afvraagt of de Amerikanen wel precies genoeg bombardeerden kan men nauwelijks heen rond de vaststelling dat het vernietigen van civiele installaties schijnbaar in de bedoeling lag. Er volgt een opsomming begeleid van beelden: 34 industriële installaties, 90% van de energiestations, 14 telecommunicatiesystemen, 35% van de telecommunicatiesystemen, 9 meteorologische stations, 3 civiele vliegvelden, 15 treinstations en 30% van de havenfaciliteiten. De film gaat onverstaanbaar door: 12 Tv-stations, 17 radiostations, 91 ziekenhuizen, 40 moskees en 2 kerken. Tenslotte vraagt een stem zich, na wat verkoolde kinderlijken, retorisch af wie het toch altijd over 'mensenrechten' had, die ik eigenlijk wel scherp vond. Het meest indrukwekkende vond ik eigenlijk de kerkdienst tussen de puinhopen van de Christelijk-orthodoxe kerk. De voorganger zwaaide met zijn wierookvat tussen de geblakerde muren en de kerkgangers vouwden de handen.

DE KOERD IN HET ISHTARHOTEL

Een Arabische wijze van omgaan met de economische rampspoed is met een glimlach de armen ten hemel heffen. De grijzige heer in de lobby van het Ishtar hotel in Bagdad had een intelligent voorkomen en het gezicht van een levensgenieter. Hij was een Koerd uit het hoge Noorden van Mosul. Hij glimlachte toen ik hem vroeg naar de oorlog. "What can we do against 33 countries?" Hij

keek me aan en speelde met zijn houten Islamitische kralenketting. De wereldmachten speelden hun "game", de Amerikanen voorop en zij waren het slachtoffer. Maar de Koerden stonden toch aan de zijde van het westen, de Amerikanen hadden hun toch geholpen opperde ik voorzichtig? Hij lachte, "The Americans en British went in gave some candy's and went out without doing anything. This was good for them, not for us". "Maar trokken er dan niet duizenden Koerden de bergen in op de vlucht voor de Irakisis?", vroeg ik retorisch. Hij knikte met lichte irritatie. Het was oorlog en de mensen waren bang. Natuurlijk waren er een aantal tegen de Iraakse regering en die schoten. Natuurlijk schoten de Irakisis dan terug. Maar het was allemaal onnodig. De Irakisis wilden niets liever dan dat de mensen naar hun huizen terugkeerden. Wat hij dacht van het gifgas op zijn volk? Hij reageerde fel. We hadden het niet over de Iraanse oorlog, maar over de Amerikaanse en daar was geen gifgas gebruikt, stelde hij. Er werd niets onder stoelen of banken gestoken, hij was een Iraki. Hij had 3 jaar in Engeland gewoond en vond de westerlingen eigenlijk plomp en weinig ontwikkelt. "Werk, drank en vrouwen, dat is het zo ongeveer". Hij had er niets op tegen, maar ze waren erg opzichzelf. De Iraki's waren gecultiveerder, meer betrokken op de gemeenschap en sociaal ingesteld. Nee, bang voor het westen waren ze niet. Hij lachte over de naïviteit van mijn suggestie. Nederland is qua inwoneraantal even groot als Irak en ik probeerde me voor te stellen hoe mijn land zich zou gedragen in confrontatie met de rest van de wereld. Het rampjaar 1672 was misschien het enige vergelijkbare moment in de Geschiedenis. Vergeleken met de huidige Nederlandse onderkruiperspolitiek kon ik het Iraakse volk de eigenschap moed niet ontzeggen. Had hij dan geen moeite met die 33 landen en twijfelde hij niet aan zijn morele gelijk? Hij glimlachte: "What can we do? You don't want us, we don't want you". Hij moest weg. Hij gaf me een hand, lachte me vriendelijk toe en verdween naar de koffiebar.

BOMBSHELTER EN BABYMILK

Wat doet een Europeaan in het Bagdad van na de Golfoorlog? Babylon was uitgestorven, het Iraqi museum gesloten, de moskee enkel toegankelijk voor moslims, de meeste restaurants om reden van Ramadan gesloten en de bazaar heeft als toeristische attractie afgedaan. Voor buitenlandse journalisten is er onder begeleiding van het Ministerie van Informatie een soort vaste oorlogstour langs de meest tragische monumenten van de Golfoorlog. Maar is dat dan geen propaganda? Vanzelfsprekend, maar daarom vaak niet minder authentiek of onwaar. Wanneer we iets uit de Golfoorlog hadden kunnen leren dan wel dat wereldnieuws een vorm van subtiele danwel onbeschaamde vorm van propaganda is. Het komt er nu op aan om de werkelijkheid van de andere kant te bezien. Enige vaste punten in de tour, vrij naar keuze waren de 14th July bridge, de bombshelter en natuurlijk de "Babymilk-factory".

De bekende "Ammihrabombshelter" in de buitenwijken van Bagdad was mijn eerste reisdoel in mijn van een gids. De Amerikanen dachten de halve militaire top te hebben weggebombardeerd, maar goed dat bleek dus een vergissing. De 404 moeders met kinderen werden hier omgezet in verkoelde lijken. Wij mochten in onze veilige huiskamers even zien wat oorlog betekende om daarna direct weer overspoeld te worden door high-techstunts, vvideogames en de keurige propaganda-talk van de deskundigenteams. Wanneer ik arriveer wandelt er een meisje met een wit jurkje door de schijnwerpers in de zwartgeblakerde bunker. Een martelaarsmonument, dat de lokatie vormt voor een Iraakse speelfilm over de Golfoorlog.

Overigens niet alle bommen waren mis. Enkele ministeries zijn danig geraakt en het oorspronkelijk gebouw, van het ministerie van informatie is volledig onbruikbaar. Het betekent dat de Amerikaanse inlichtingendienst middels zeer gedetailleerde kaarten vanuit de lucht alle gebouwen

hebben geïnventariseerd en die informatie aan de vliegers heeft overgedragen. Maar er bleken ernstige gaten en mankementen in hun eigen inlichtingensystemen. Dat bleek in de zaak van de "Baby milkfactory". Het staat op een bord voor de poort en dat heeft bij westerse commentatoren wantrouwen gewekt, maar veel aankondigingen zijn in het Engels. De muren van de fabriek zijn geheel weggeslagen en alleen het verkreukelde geraamte en de geblakerde machines zijn nog te zien. Men moet erg veel fantasie hebben om hier een chemische fabriek in te willen zien. De verwrongen installaties zijn niet complex genoeg. De afrasteringen en bewakingsmogelijkheden rond het terrein zijn tevens te minimaal. Het ruikt er zelfs naar melkpoeder. Wanneer wij arriveren vliegen er duiven, ja duiven door het aluminium geraamte, waar eens de fabriekshal was. Tenslotte vind ik zelfs een opengereten blik met melkpoeder. Met een vervuild lepeltje heb ik wat van de poeder in een stuk krant verpakt, of het heroine was. Ter gebruik in mijn theaterdocumentaire.

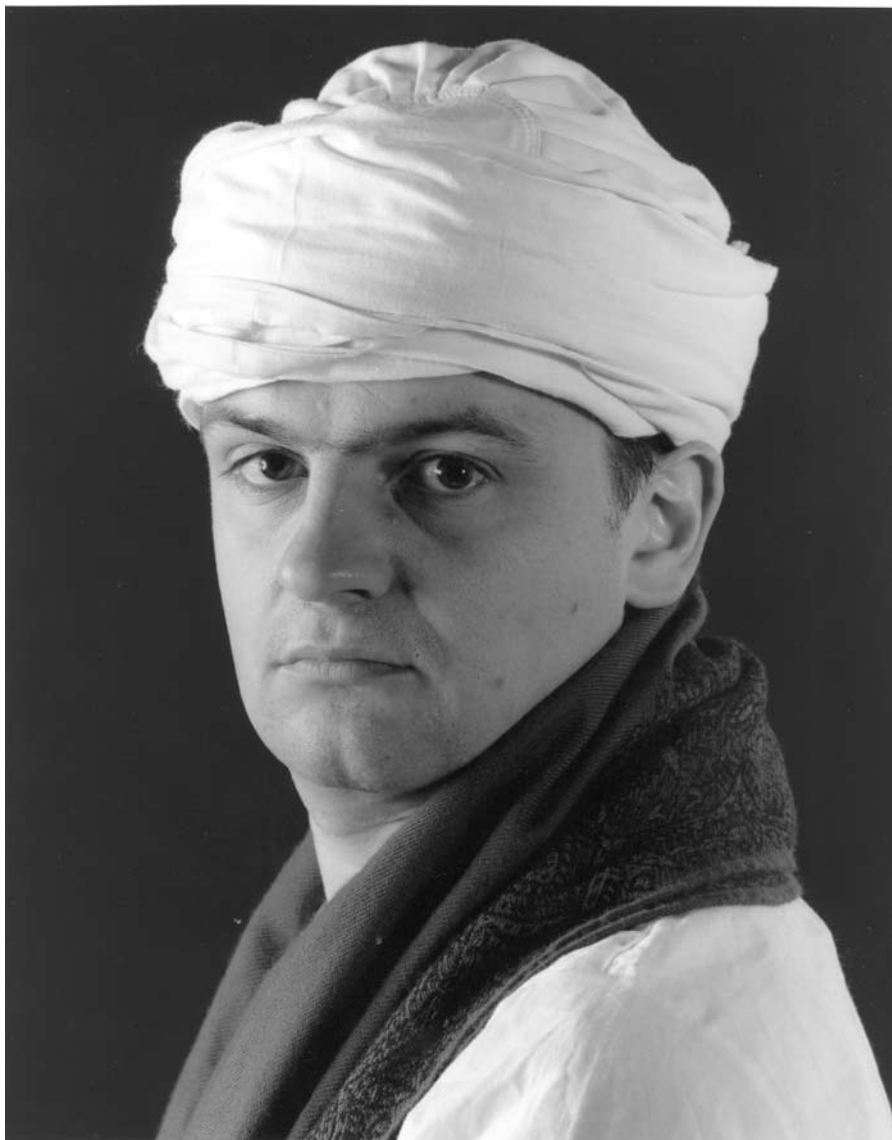
Deze "Baby melkaffaire" wordt bijzonder wrang wanneer ik na enige druk op mijn gids een kinderziekenhuis kan bezoeken. De moeders in zwarte gewaden staan met hun kinderen op de arm in de rij om hen te laten controleren, alsmede medicijnen en voeding te halen. De dienstdoende arts is vriendelijk en kraakhelder. Er is een tekort aan medicijnen en babyvoeding, in het bijzonder melk. Hewel het VN-embargo officieel geen medicijnen betreft, zijn deze onvoldoende te verkrijgen. Gevraagd naar de UNICEF hulpprogrammas was het antwoord dat ze op papier inderdaad bestonden, maar dat er in de praktijk niets van te merken was. De jonge arts sprak gedempd: "Moeders probeerden hun kinderen te voeden met water en suiker. Honderden kinderen waren in dit zieken huis reeds gestorven, ongeveer drie kwart ten gevolge van het embargo". Ik herinnerde me hoe een Japanse journalist, bij mijn aankomst in Irak de situatie had getypeerd. Hij keek voor zichzelf en sprak

BABYLON, SADDAM &...

monotoon: "Babies are dying in Iraq"

AFSCHEID, TREBIL

Het loopt tegen middernacht wanneer de bus terugkeert bij de grensovergang Trebil. Het neonlicht schijnt er nog steeds. Onderweg hebben twee Jordaanse studenten uit Bagdad mij politiek proberen te overtuigen van "het gelijk van Irak" en vervolgens mij gedoceed over de brandhaard van het Midden Oosten probleem. "And now Albert, we come to the centre of problems in the Middle East. Precisely Israel". Ik heb naar ze geluisterd en me nog eens verwonderd over hoe verschillende volkeren volstrekt tegengestelde versies op dezelfde zaken kunnen geven. Hier in het niemandsland, precies in het draaipunt van de elkaar opstapelende vijandbeelden probeer ik evende ontsnappen aan deze dodelijke draaimolens. Even los van het cynisme, de zelfgenoegzaamheid van het eigen gelijk en de lijkenbergen, die daarvan het gevolg waren. Een moment van mijmering in het breukpunt van de verloren communicatie, daar waar de dialoog met de ander stopt om plaats temaken voor het bloed. De bagage moet worden geopend. De douanier steekt agressief zijn hand in mijn tas en snijd zich aan het stuk aluminium uit de bombshelter. Hij trekt zijn hand terug, toont mij zwijgend zijn bloedende hand en loopt zonder een woord door. "Allah straft de agressor ogenblikkelijk" fluister ik de Jordaanse studenten toe. Ze lachen en sluiten hun tassen. We wachten nog een uur onder de nachtelijke hemel. Hier in Trebil, voelde ik me even een boodschapper tussen de westerse beschaving en haar vijand, in het besef een roepende in de woestijn te zijn.

Mijn dierbare Islamfundamentalist (Ab Gietelink)

De toren van babel (Hans Daalder en Ab Gietelink, 1992)

BABYLON, SADDAM EN WIJ

EEN ISLAMITISCHE GEBEDSDIENST

1992/1993

*Aan de slachtoffers van Golfoorlog en embargo in Irak
Stichting Nomadeproducties Amsterdam, September/October 1992*

SCENEVERLOOP

PROLOOG.

MOSKEEBEZOEK

AKTE 1

DE TOREN VAN BABEL

1. Het Islamitisch gebed 1
2. Beginselverklaring van de regisseur
3. De Toren van Babel: Diabeelden 1
(Lichtbeelden van het Bijbelmuseum)
4. Bijbellezing Genesis 11
5. Kleitablet "De Toren van Babel"
6. De Toren van Babel: Diabeelden 1

AKTE 2

HET BEVEL VAN DE GODEN

7. Briefing 1 (Spokesman)
8. Video Golfoorlog 1. (Sumerian culture)
9. De dans der Islamieten 1
10. Het Islamitisch gebed 2
11. De zwarte zondvloed: Dialoog

AKTE 3

MYTHISCHE HELDEN

12. Kleitablet "De wereld van Gilgamesj"
13. Het portret van de Leider: Diabeelden
14. Saddam Hussein/Gilgamesj, Portretten
15. De dans der Islamieten

AKTE 4

THE WAR

16. Video Golfoorlog CNN (Crisis)
17. Briefing (Mr. Golfchampion)
18. De stervende soldaat
19. Museale presentatie voorwerpen
20. Video Golfoorlog CNN. (War)
21. Briefing (Knight Blackneck)
22. Ahmed, De boer van Basrah
23. Babylonische spraakverwarring:
Interview

AKTE 5

J'ACCUSE

24. Manifest "J'Accuse".
25. Oorlogsbeelden: Diabeelden 3.
26. Het Amerikaanse volkslied in mix met
Wilhelmus. Stille

PERSONAGES

Islamiet 1
Islamiet 2
Islamiet 3
De Regisseur
Kabinetsbeheerder 1
Kabinetsbeheerder 2
Spokesman
Mr. Golfchampion
Knight Blackneck
De gevallen Soldaat
Ahmed, de Boer van Basrah
Journalist Michael
Journalist Gerald
Journalist David

BABYLON, SADDAM EN WIJ

Een Islamitische gebedsdienst

PROLOOG

MOSKEEBEZOEK

(Er klinkt Islamitische gebedsmuziek bij de binnenkomst van het publiek in de Moskee. Over het tapijt bewegen een 3 tal Islamiëten in originele Arabische Callabyah. De ruimte is met kaarsen verlicht. De Toren van Babelmaquette is aangelicht, evenals de vitrines. Het publiek komt binnen trekt de schoenen uit en zet die in het rek. De bezoekers krijgen een hoofddoek of Islamitische muts. De gasten bezichtigen het museum en nemen plaats op het kleed, alvorens plaats te nemen op de tribune. De Islamiëterschenken thee voor de gasten).

AKTE 1

DE TOREN VAN BABEL

---

scène 1

HET ISLAMITISCH GEBED

(De Islamiëten wassen de voeten en andere lichaamsdelen volgens een strak geordend ritueel. Het Islamitische gebed wordt voorafgegaan door een gedragen roep in de microfoon. Men knielt en voert het gebedsritueel uit. Men bidt vervolgens met gezicht naar het portret van Saddam en het achterwerk naar het portret van George Bush).

---

scène 2

BEGINSELVERKLARING

REGISSEUR

(Het doek valt. De regisseur komt op en gaat achter de microfoon staan. Hij spreekt het publiek frontaal en uitdagend toe met een voortdurende glimlach. De beide Islamiëten drinken ondertussen onverstoorbaar hun thee.)

Regisseur

Om te beginnen, wat gaan we doen vanavond? We gaan het hebben over de Toren van Babel. Een bijzonder actueel onderwerp in de Nieuwe Wereldorde
De mensen bouwen een toren De goden breken hem weer af. De mensen dachten: wij zijn net als de goden De goden dachten: dat gaat mooi niet door.
De mensen zinken steeds verder in het moeras. De goden doen net of hun neus bloed. De mensen spreken honderd talen

De goden horen alleen wat ze willen horen

Hebben wij het uitsluitend over de Toren van Babel? Maakt u zich niet ongerust, Wij hebben het uitsluitend over de Toren van Babel Er waren nog een paar andere dingen. Maar die zijn taboe in Nederland. Daar hebben we het dus niet over. Dat is beter voor u. Dat is beter voor ons.

Wij zijn een fatsoenlijke theatergroep, Wij zeggen dus alleen dingen, die mogen. U kunt gerust blijven zitten.

U wordt helemaal niet geschokt. U kunt straks rustig weer naar huis Wij zagen geen poten onder andermans stoelen vandaan. Wij houden niet van provoceren. Wij zijn erg aangepast.

Goed, waarom dragen wij een jurk? Wij vinden ons heil bij Allah. Wij streven naar een wereldwijde verspreiding van de Islam. Wij dachten we worden allemaal Islamiëter Hoeft de Nederlandse intelligentsia zich daar niet meer druk over te maken.

De Islamisering van Nederland. Hoe gaan wij dat aanpakken? Wij wassen onze handen. Wij wassen onze voeten. Wij wassen onze mond. Wij knielen en doen ons gebed. Wij roepen: "Allah is groot en Mo-hammed is zijn profeet" Wij buigen richting Mekka, Het hoofd naar de god, De kont naar de Satan, Wij lezen de Koran. Wij eten uit Gods hand.

Wat doen die vlaggen daar? Kleine toelichting
(Hij wijst)
Aan die kant bevinden zich de goden
(Hij wijst)
Aan de andere kant vinden we de mensen Die kant gaat dus hun toren opblazen. U begreep het al,
(Hij wijst naar het portret van Bush)
Dat is de foute kant.
(Hij wijst naar het portret van Saddam) Dat is de goede kant. U dacht dat dat anders zat. U zag dat fout.

U heeft de Geschiedenis verkeerd begrepen. U heeft de zaak gewoon op de kop gezet. Het wordt tijd dat u dat inziet, U interpreteert de dingen meestal verkeerd. U leest de verkeerde kranten U kijkt naar de verkeerde TVzenders. U laat zich bij voortduring beliegen en bedriegen. U bent de slaaf van uw eigen ideologie. Wij gaan dat recht zetten. Wij halen de Geschiedenis onderuit. Wij herschrijven de mediawerkelijkheid.

Wij treden voorbij de grenzen van het fatsoen. Wij gaan uitsluitend ongebaande wegen. Om te beginnen.

intermezzo

ARABISCHE MUZIEK

---

scène 3

DE TOREN VAN BABEL:

DIABEELDEN 1.

(Er vind een vertoog plaats aan de hand van lichtbeelden over de Toren. De serie bevat 25 lichtbeelden van oorspronkelijke schetsen van de Toren en litho's van Europese interpretaties. De beide toelichters staan ieder aan een kant van het dia_scherm met een stok. Ze wijzen op bijzonderheden van de beelden en vertellen het een en ander over de toren. Er ontstaat een verwarrende interpretatie over de herkomst en precieze vorm van de Toren).

KABINETSBEHEERDERS

dia-serie

---

scène 4

GENESIS 1:11, DE TOREN VAN BABEL

(Een van de Islamiëten komt op met de Bijbel en leest opgedragen toon en belerend een fragment uit de Bijbel)

ISLAMIET

1. Alle mensen op aarde spraken eenzelfde taal en gebruikten dezelfde woorden.
2. Nadat ze uit het Oosten weggetrokken waren vonden ze een vlakte in Sinaï en vestigden zich daar.
3. Zij zeiden tot elkaar: "Kom laten wij tegels maken en ze harden in het vuur."
4. Nu zeiden ze: "Laten wij een stad bouwen met een toren, waarvan de spits tot in de hemel reikt; dan krijgen wij naam en worden wij niet over de aardbodem verspreid."
5. Toen Jahwe neerdaalde om de stad en de toren die de mensen bouwden in ogenschouw te nemen.
6. Zei hij: "Nu zijn ze één volk en spreken zij dezelfde taal. Wat zij nu doen is nog maar een begin; Later zal geen enkel van hun plannen meer te stuiten zijn.
7. Laten wij neerdalen en verwarring brengen in hun taal, zodat de één niet meer begrijpt wat de ander zegt"
8. En Jahwe dreef hen vandaar naar alle kanten de hele aard_bodem over, en er kwam een einde aan de bouw van de stad.
9. Daarom noemt men de stad Babel, want Jahwe heeft daar verwarring gebracht in de taal van alle mensen en hen vandaar over de hele aardbodem verspreid.

scène 5

Het wassen voor het gebed

KLEITABLET “DE TOREN VAN BABEL”
(De Islamieten halen een kleitablet uit de vitrine en maken een vertaling van het spijkerschrift).

KABINETSBEHEERDERS

De bekende mythen uit het Boek Genesis zijn overgeleverd uit de Babylonische beschaving. De oorspronkelijke verhalen zijn achterhaald door de ontcijfering van duizenden kleitabletten, die zijn opgegraven uit het Sumerisch 2stromenland. Na langonderzoek en overleg met de directie van het Iraqi Museum in Bagdad zijn wij in het bezit gekomen van de kleitablet, die de bron vormt van het Bijbelse verhaal van de Toren van Babel. Dat is deze tablet. Wij zijn in het bezit van een vertaling volgens de methode Champollion.

“Ik, Nebukadnezar de tweede, Machtige koning van Babylon hebopdracht gegeven tot het verhogen van de top van de Toren. Om het tegen de hemel op te nemen. Grenzend aan de Toren zullen wij een tempel stichten voor Marduk, die ons de stenen verschafte voor deze daad”. En de koning liet bouwen de grootste Ziggurat, die er ophaarde te vinden was. Zeven verdiepingen telde het bouwwerk en even zovele kleuren. Met op de top een heiligdom van blauw geglazuurde baksteen.

Met daarbinnen een ligbank en een tafel van goud.
 En Nebukadnezar zeide: “Etemenanku zullen wij deze zonnetempel noemen. Hij zal 97 meter lang zijn, 97 meter breed en 97meter hoog en tot in de hemel reiken. Mijn macht zal reiken tot in het huis van de goden. En iedere zeven dagen zal ik de goden ontmoeten en overleggen over het lot van de wereld”. En Nebukadnezar besloot de top te verhogen om het tegen de hemel op te nemen”.

scène 6

DE TOREN VAN BABEL

(Diabeelden van de Toren van Babel en de plattegronden).

AKTE 2

HET BEVEL VAN DE GODEN

---

scène 7

BRIEFING 1 /

SPOKESMAN

(De briefings zijn korte entr'actes voor het spreekgestoelte, waarbij het publiek wordt aangesproken als vertegenwoordigers van de verzamelde wereldpers. Een regeringswoordvoerder in kostuum

met stropdas neemt plaats achter het spreekgestoelte en leest een korte tekst voor aan het publiek. Tekstbijzonder droog te brengen).

SPOKESMAN

Ladies and Gentlemen,
 I got here in my hand a declaration from,
 “The Holy Council of the round table”:

“We, the gods of the round table,
 have decided, after long deliberation,
 To order you, the people of Babylon,
 To stop your project to reach the heaven,
 We command you to dismantle the tower.

There can be no misunderstanding about
 The rules of the New Universal Order.
 There are gods that have to rule
 There are men that have to obey.
 This was the old order,
 This will be the new order

We want you, the people of Babylon,
 To respect the eternal laws.

This will be the ultimate warning.
 We can come down from heaven,
 We can Babble your language,
 We can create pain, illness and
 misunderstanding,

We warn you not to side with the heroes,
 And to choose for the gods.

BABYLON, SADDAM &...

When the law of the gods is not respected, beware of the consequences.”
Are there any questions?

JOURNALIST MICHAEL
(Raises his hand)

Yes.

SPOKESMAN
Yes sir, please.

JOURNALIST MICHAEL
(At microphone).

Thank you sir, may I ask you what will be the consequences?

SPOKESMAN

The council decided, to use force if necessary. Any other questions?

JOURNALIST GERALD
(Raises hand)

Yes, sir.

SPOKESMAN
(Wijst naar Journalist)

Please.

JOURNALIST GERALD

Is the council only gonna stop them building the tower or will the people be punished having their language destroyed.

SPOKESMAN

I cannot give you any information about that.

(Wijst naar journalist David),

Yes sir.

JOURNALIST DAVID

Has the council set a deadline?

SPOKESMAN

The council has decided that the Tower has to be dismantled before the 15th annual International Golf competition.

Okay guys, That is it. No more questions.

Thanks for asking.

(Hij pakt zijn papier en verlaat het spreekgestoelte)

scène 8

VIDEO 1 GOLFOORLOG

(Sumerian culture)

(Op de monitor is een fragment uit de Iraakse videofilm “Why Iraq was attacked?” te zien. Beelden met commentaar over de Sumerische cultuur).

scène 9

DE ISLAMIETENDANS 1

(De Islamieten maken in parade een lichtvoetige dans rond het tapijt op de Islamitische dansmuziek.)

scène 10

ISLAMITISCH GEBED

(De Islamieten voltrekken hun rituele gebed).

scène 11.

DE ZWARTE ZONDVLOED

(Islamiet 1 staat op en kijkt peinzend voor zich uit in de verte. Islamiet 2 komt naast hem staan).

ISLAMIET 1

Er lijkt geen einde aan te komen

ISLAMIET 2

Waarom?

ISLAMIET 1

Het wachten

ISLAMIET 2

Het zal over gaan.

ISLAMIET 1

Zouden ze komen?

ISLAMIET 2

(Stilte. Haalt zijn schouders op).

Marduk heeft gezegd van niet.

ISLAMIET 1

Geloof jij dan wat ze zeggen?

ISLAMIET 2

(Peinzend)

Ik geloof dat we vertrouwen moeten stellen in hem.

ISLAMIET 1

Enlil heeft gezegd een Golf van zwart water over de wereld te zullen zenden.

ISLAMIET 2

(Kijkt rond)

Een Golf van zwart water? In de woestijn?

Er is hier geen golf van zwart water.

ISLAMIET 1

Wanneer het komt zal het alles vernietigen.

We moeten een schip bouwen.

ISLAMIET 2

Hij zal ons beschermen

Hij is aan onze zijde

ISLAMIET 1

Dat zeggen zij ook?

ISLAMIET 2

Wie zij?

ISLAMIET 1

De Atlantiers zeggen dat Marduk aan hun zijde staat.

ISLAMIET 2

Hij is aan onze zijde en Satan is aan hun zijde.

ISLAMIET 1

Het wordt donker. Het hangt in de hemel.

We moeten een schip bouwen.

(Stilte).

ISLAMIET 2

Een schip in de woestijn?

ISLAMIET 1

Het is onze enige redding.

(Kijkt rond)

We hebben geen hout.

ISLAMIET 2

Hij zal ons een teken geven en ons leiden,

We moeten vertrouwen stellen in

Gilgamesj.

ISLAMIET 1

Hij kan niet op tegen de Atlantiers, die zijn machtiger dan hij.

ISLAMIET 2

Marduk zal ons helpen.

Hij is de machtigste en zal ons leiden.

ISLAMIET 1

We zullen ten onder gaan.

ISLAMIET 2

We zullen overwinnen

(Ze blijven staan en turen naar de horizon.)

AKTE 3

MYTHISCHE HELDEN

scène 12

DE KLEITABLET “DE WERELD VAN GILGAMESJ”

(De Islamieten komen naar voren met een kleitablet, die ze het publiek tonen en vervolgens samen hardop vertalen).
Wij hebben tevens beslag weten te leggen op enkele kleitabletten uit de Bibliotheek van Assurbanipal.
Daar is de belangrijkste verzameling gevonden met rond 25.000 kleitabletten.
Wij maken deze vertaling van het spijkerschrift volgens de methode Champollion.

“Toen Gilgamesj bij het orakel kwam stond de zon precies boven de Toren. Gilgamesj sprak: Alle gebied van de grote rivieren, waar mensen beschaving brachten is mijn rijk. Maar waar, O Ishtar loopt de grens van mijn macht? En Ishtar antwoordde: Beklimt uw Zigurrat en ziet de bergen in het Oosten en Noorden Ziet de zandvlakten in het Westen en het Grote Water in het Zuiden,

Tot zover reikt uw wereld. En Gilgamesj vroeg: Maar is het water dan niet het mijne? En Isjtar antwoordde: Het water is van de goden, maar alles dat daaraan grenst is het uwe. En Gilgamesj keerde huiswaarts en tekende met een stok zijn wereld in de klei”.

scène 13

PORTRET VAN DE LEIDER:

DIABEELDEN 2

(Er verschijnen diabeelden van Gilgamesj, Nebukadnezar, Hammurabi en tenslotte een uitgebreide serie van Saddam Hussein. Na de 15e dia stellen de kabinetsbeheerders zich op naast het doek en geven toelichting op de beelden, die ze aanwijzen met een stok).

KABINETSBEHEERDERS

Dia's

scène 14

DE GILGAMESJ/SADDAM PORTRETTE

(De Kabinetsbeheerders komen op met een 3-tal portretten van Saddam Hussein. Stilte en vervolgens een voorzichtige demonstratie).

KABINETSBEHEERDERS

(Met een oog op het portret)

Dat moet je maar durven, he. Wij wisten beslag te leggen op een serie unieke portretten van de antieke held Gilgamesj. Portretten werden onlangs in onze opdracht vervaardigd in de Bazaar van Bagdad.

DE ISLAMIET

De held Gilgamesj kent vele gedaanten. Hier toont hij zich als gehorig aan de Islam en met eerbied voor Allahs' wil. Zijn volk ziet de held zo eigenlijk het liefst, dat blijkt ondermeer uit deze dia (*Toont dia*). U ziet de trots op het gezicht van de ambachtsman in de Bazaar. De beeltenis van zijn held geeft hem die dag weer te eten.

DE STAATSMAN

Hier de held als staatman, met kostuum in Franse snit. De handen mild gevouwen, zoals dat een fatsoenlijk president betaamt. In het rijk van de goden lopen allen in een dergelijk uniform. Zij waren dan ook zeer bevriend met de held, totdat deze ook god dacht te kunnen worden.

DE RECHTER

De "Here Justitia" in pij, boegbeeld van de rechtvaardigheid. Een moderne Salomo met de balans van de moraal. Een wijze afweging tussen het goed en het kwaad.

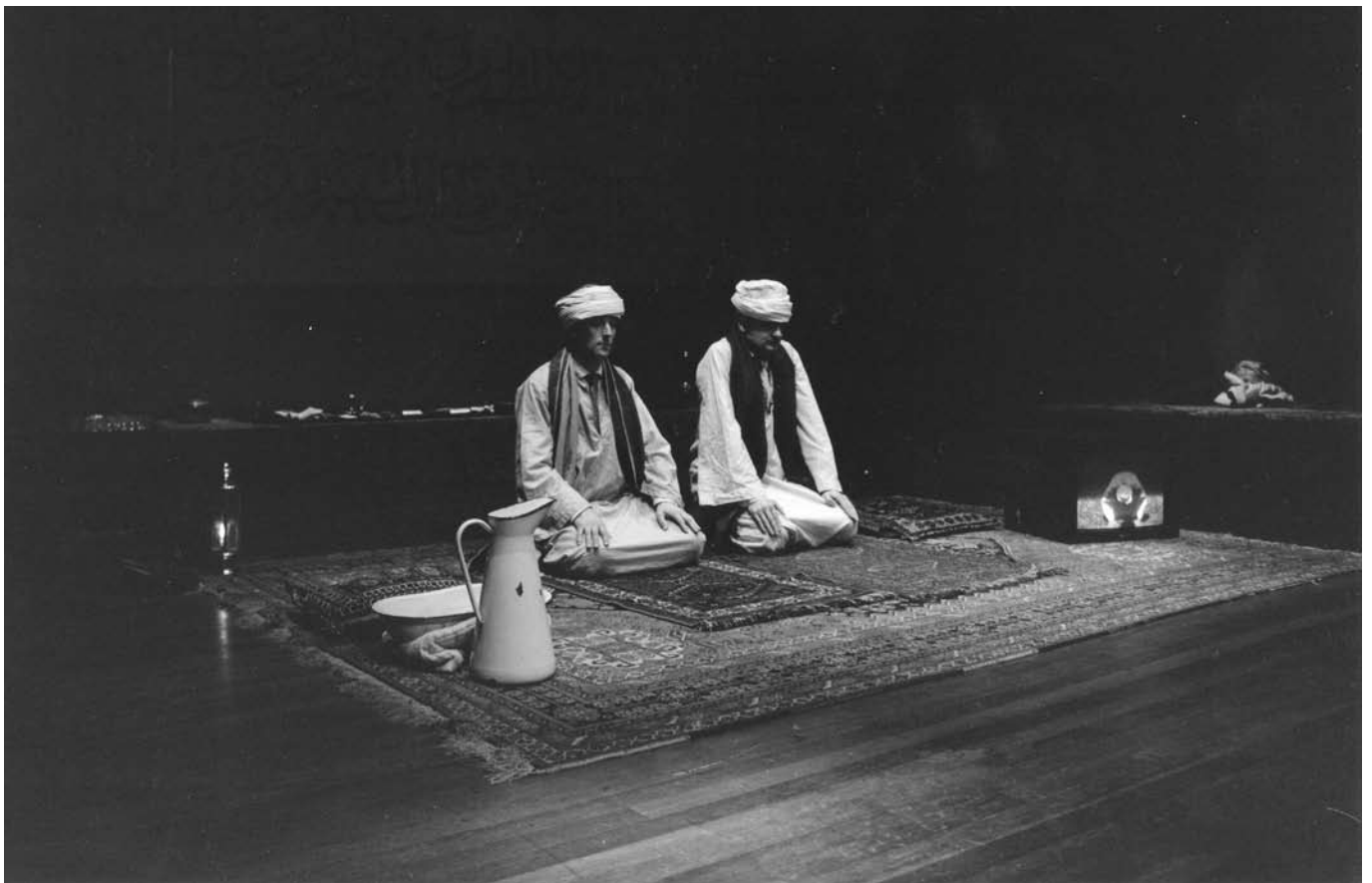
Rapport uit Bagdad 1993

Die moraal van de held is het probleem van de goden. In de ogen van de goden is de held een crimineel. Zij geven hem nu de schuld van alles dat er mis gaat tussen hemel en aarde. Hij moet zijn opstand tegen de goden bekopen met een Prometheusche ketening aan het Kaukasus gebergte. De goden hebben al hun agressie ultiem geprojecteerd in het gezicht van de held. Middels dit gezicht kunnen de goden hun bloedige handen wassen. De held is eigenlijk een soort Christus. Zijn gezicht reinigt de goden van hun zonden. De held speelt de rol van zondebok en hij lacht daarbij. In de verdoeming van de goden groeit zijn roem en eeuwigheid.

scène 15

DE ISLAMIETENDANS 2

De Islamieten staan op en dansen op opzweepende Islamistische gebedsmuziek rond het tapijt. Halverwege nemen ze ieder een portret van Saddam Hussein en houden dit voor hun borst ter wijl ze voort dansen.

Allah Akbar

AKTE 4

THE WAR

scène 16

VIDEO 2 GOLFOORLOG CNN (CRISIS)

Op de monitor verschijnt een fragment van Bush op een Briefing uit de CNN tape over de Golfcrisis.

scène 17

BRIEFING 2 / MR. GOLFCHAMPION

(Mr. Golfchampion, de opper god van de Round table verschijnt voor het spreekgestoelte met Baseballpet en Golfstick over de schouder).

Ladies and Gentlemen,
Tonight, 12.00 o'clock Heaven time, I gave orders to start "Operation Babylon".
We already got results. The first air strike was successful. We managed to wipe out the entire stone supply for the tower.

I have been very clear to the Tower builders. Every game has its limits. I got a last advice for the people down on earth. Stop. Building. This. Tower. Get it down now, or we'll do it for you. We want them to stick to the rules and we'll them stick. I gave order to kick the ball, And we can report, it is near to the hole. Okay, time for some questions.

JOURNALIST DAVID

Sir, You made a historical step, what do you want to say to our brave soldiers of heaven?

MR. GOLFCHAMPION

Thank you Dave for asking. To all this fine young angels I want to say, You are doing a great job down there. It is a job which has to be done. The gods will be proud of you. The Gods bless you all.
Next question?

JOURNALIST GERALD

Please Sir,

MR. GOLFCHAMPION

Yes, Gerald

JOURNALIST GERALD

Sir, You started this war. There are people who say, you didn't really discuss it with the people on earth?

MR. GOLFCHAMPION

Mr. Chandler, there is nothing to talk about. We did our best to make them stick to the rules.

JOURNALIST GERALD

Sir, King Gilgamesj has said that he would stop the Tower building, when other cities would do the same.

MR. GOLFCHAMPION

No comment. Next question?

JOURNALIST MICHAEL

Yes sir,

MR. GOLFCHAMPION

Please Mike,

JOURNALIST MICHAEL

Sir, how important is Mr. Gilgamesj in your view?

MR. GOLFCHAMPION

Good question. I would put it like this. The man is behind everything. If he doesn't want to listen, we make him listen. I want him to be killed.

(Wijst naar Journalist David)

Yes?

JOURNALIST DAVID

Sir, What do you have to say to the people down on earth?

MR. GOLFCHAMPION

Good question. I would say. We are not in war with the people, but with Mr. Gilgamesj. Mankind can have the mercy of the gods, when they offer us this man, who thinks he is a god. Further the people of Babylon have to pay for the costs of the war. If not, we have no option but to strangle their economy.

That's it. Thanks gentlemen.

(Mr. Golfchampion gaat af.)

scène 18.**DE STERVENDE SOLDAAT**

(Een soldaat komt blootshoofds en zonder schoenen op met een bebloed verband rond zijn hoofd)

De dag des oordeels is gekomen
Het vuur nadert in een vloedgolf.
Huizenhoog torent het brandende zand.

Een ronkende zwerm bedekt de horizon
Metalen insecten blinken aan de donkere
hemel Door de vette smog van olielucht
De walm van de brandende fonteinen
In onafzienbare olievelden. Ze komen en
zullen zich storten op onze lichamen, onze
naakte lichamen. Machteloos liggend in dit
bed van zand. Verscheurd door de scherven
van de granaat.

Verkoold in de hitte van de napalmbomb.

Naast mij de brekende botten. Het gekrijs
der soldaten. Het bloed, dat golft uit
het weke vlees. Ik, een schroef in een
gruwelijke esthetica. Nietige stip op een
surrealistisch schilderij.

Het zand kleurt rood. Een brei van olie,
De kadavers der kamelen. Onze
bewegingsloze lichamen. Ik hoor het
grauwige schreeuwen van de aasgier. Allah
bescherm mij.

Thuis in het vredige land van Mosul,
Het land van de bergen, zie ik het wuiven
van de struik, Het kletteren van het
smeltwater. Het zachte roepen van de vogel.

Geef mij het land der rivieren waar
Adam ploegde zijn akker, waar bomen bij
duizenden, hun vruchten schenken,
Voor ons, die rustig het leven genieten,
Oh Allah,
Waarom straft gij ons zo onbarmhartig?
Wij zullen de Moeder der Veldslagen
verliezen. Wij zullen opnieuw geknecht
worden. De hardvochtige goden der
metropolen. Vanuit hun glazen kantoren,
Vanachter de vergadertafels. Vanuit hun
buitenhuizen met videocircuit zenden ze
hun zilverwitte vogels. Sneller dan mijn
schreeuw. Mijn laatste schreeuw

(Hij knielt, heft zijn hoofd omhoog en sluit de ogen)

Mijn dag is gekomen. De dood grijnst uit
het stuivende zand. Allah, bescherm mij.

scène 19**MUSEALE PRESENTATIE****VOORWERPEN**

(De Kabinetsbeheerders presenteren de voorwerpen uit het Babylonisch Kabinet).

U heeft in de vitrines naast de klei-tabletten
(Met dank aan het British Museum) een
aantal andere bijzondere voorwerpen
kunnen bewonderen uit het Sumerisch
stroomgebied. Deze museum-stukken
volledig oorspronkelijk en af-gelopen jaar
uit Irak gesmokkeld.

1. IRAAKSE DINAR

(Toont munt)

Deze tienhoekige munt is een Iraakse
Dinar, die iedere dag minder waard wordt.
Voor de oorlog was die Fl 6,00. Een aantal
maanden terug was die gevallen tot Fl
0.20 op de zwarte markt. (Toont munt)
Deze halve dinar is 8@hoekig. Overigens
inkomens stijgen niet, prijzen wel als
gevolg van het embargo. Dat komt omdat de
Verenigde Naties zich zosolidair toont met
het onderdrukte Iraakse volk.

2. ORIGINELE MELKPOEDER

Met behulp van het Iraakse Ministerie van
Informatie kreeg ik de gelegenheid om de
bekende, "Baby-milkfactory" te bezoeken.
We hebben daar een paar dia's van, kunnen
we die even zien Meneer Oorthuys. *(Toont
dia's)* Ik wist beslag te leggen op de
originele melkpoeder. *(Toont melkpoeder).*
Het bewijs van de echtheid lever ik er hier
bij. Het lijkt een beetje op heroïne, maar
het is melkpoeder. En hier is de originele
geblakerde maatlepel. En als die criminelen
van het Pentagon, nog eenmaal met hun
praatjes komen, dan weet wat dat waard is:
Leugens.

3. DE LAATSTE STEEN VAN BABEL

Over de exacte structuur van de Babelse
Ziggurat, de Toren van Babel hadden we
het al gehad. Wat is daar van over?
Dat laat ik u zien op lichtbeelden. *(Toont
dia's)* Het Babylonisch Kabinet is in het
trotse bezit van de laatste steen van het
fundament van de Toren van Babel. Dat is
deze steen. Een uniek Museumstuk en zeer
de moeite waarde.

4. DE KORAN

(Toont Koran). Hierbij een originele koran
in het Arabisch. Hij komt van de Al Habbi
Moskee in Bagdad. Hier is een grote_re
en hier is een kleinere. Deze kun je in je
binnenzak meenemen en dan gedempd
voorlezen in de moskee en vervolgens even
slapen op het tapijt.

5. MUSKUSGEUR

(Toont geurflasje). Vervolgens kun je die
dan besprenkelen met deze Muskusgeur,
waar door Allah behaagd wordt en je

makkelijker tot zich neemt.

6. ISLAMITISCHE KRALENKETING

(Toont ketting) Een originele Islamitische
kralenketting, die ik gekregen heb van een
Iraakse Koerd in het Ishtarhotel. Hij komt
van de Bazaar in Bagdad. De ketting telt
33 kralen naar de profeet Jezus en hij deed
voor hoe je hem moet gebruiken. *(Toont
dat aan publiek)* en dan in jezelf tellen en
hopen Allah je beschermt voor vallende
bommen van jaloerse goden.

7. RIETSTENGEL

(Toont rietstengel). Een origineel stukje
van de begroeiingrond het fundament van
de Toren van Babel. Dit is een riet-stengel
van de Oostelijke oever van het fundament.
Daar is een dia van. *(Dia verschijnt op
achterscherm).* Een rietpluk van bijzondere
kwaliteit, van een heilige plaats.

8. FLESJE WATER

Hier een origineel water, uit Babylon.
Het water uit de Eufraat en dat heeft zich
opgehoopt in de moerasgrond van de ruines
van Babylon. Hier is de ven waaronder het
fundament van de Toren zich bevind *(Dia
verschijnt)* en dit is een monster van dat
water.

scène 19 A.**DE ISLAMTIENDANS 3**

*Er klinkt opzweepende Islamitische
muziek en de Islamieten maken hun
traditionele rondedans. De dans is
lichtvoetig, maar de armen zijn achter
het hoofd gekruist, waardoor het lijkt of
men danst met een last op zijn rug.*

scène 20**VIDEO 3 GOLFOORLOG CNN (WAR)**

*Op die monitor verschijnen opstijgende
straalvliegtuigen en beelden van bom-
bardementen. Een fragment van de
CNN-band*

scène 21**BRIEFING 3 /KNIGHT BLACKNECK**

*(Ridder Blackneck, de bewaarder van
de Nieuwe Wereldorde komt op in een
rammelend harnas, voor een briefing
over het strategisch plan voor de
vernietiging van de Toren van Babel).*

KNIGHT BLACKNECK

Ladies and Gentlemen,
First of all I want to explain you the
strategic plan of "Operation Babylon".
How are we going to knock down this
Tower? First of all, we got everything under
control. Our troops are in position.
The enemy has no chance
(Wijst met zijn stok naar de uitgelichte

Reporter geeft verslag uit Babylon

maquette)

As you can see, we locate the Tower right here. It is not ready yet, but it is almost reaching heaven. To give it the final blow, we need our troops to be right here. Our airstrikes were effective. In some hours we will send in paratroopers to place the explosives. Finally, We'll bulldozer the enemy and ruin the Tower, We got smart bombs to do it. I can show you some examples.

(Wijst naar het videoscherm)

(To audience) Any questions?

JOURNALIST MICHAEL

(Raises Hand)

Yes sir.

KNIGHT

Please Mike.

JOURNALIST MICHAEL

Thank you, sir.

(Get up and finds place behind microphone in footpath)

The superior god of the round table said yesterday in an interview with the Atlantis Network, "We got to minimize our losses".

Can you tell me please, How do you want to do that?

KNIGHT BLACKNECK

Good question. I got a very simple answer for that one. Our strategy is simple. First we

cut them off and then we knock them down. Next question.

JOURNALIST GERALD

(Raises Hand)

Yes, sir.

KNIGHT BLACKNECK

Please Gerald,

JOURNALIST GERALD

Thank you, sir

(Get up and finds place behind microphone in footpath)

Mr Blackneck, is it possible to have a look at the front. There are stories that you are not supplying all information.

KNIGHT BLACKNECK

Mr. Chandler, we do our best to give you all the information you need. This is for your own security. We are doing our job here, I hope you are not disappointing us. and mishandle our information which will be to the benefit of the enemy.

Last question.

JOURNALIST DAVID

Yes, sir

KNIGHT BLACKNECK

Please David,

JOURNALIST DAVID

Can you tell us sir, are we gonna win this

war against man-kind?

KNIGHT BLACKNECK

Good question David. My answer on that is a simple one. We got everything under control. We got to do this, I would call it an investment in the future. There can be no doubt of the final result of our mission. We will succeed.

scène 22

AHMED, DE BOER VAN BASRAH

(Een van de Islamieten knielt, bid en staat op)

Ik heb alles gezien.

Mijn kind

De gebroken benen

Het verbrijzelde hoofd

Mijn vrouw,

Haar gezicht verbrand

Haar oog dat dof staaarde in het niets

Waarom Allah heeft u mij gestraft?

Waarom grijnst Satan vanuit uw hemel?

De zondvloed komt

Een fontein van olie

Hangt als een donker lichaam boven het witte zand

In de heldere lucht

Spleet uw bliksem

Ontstak de stad in vlammen

De brandende stad, Basrah.

Ik was op het land

Zag een regen van bommen

Rende naar het oude huis,

Achter de horizon,
 Brandde de stad
 Brandde het huis
 Mijn huis
 Die ochtend had ik het achtergelaten
 Onberoerd
 Ik heb alles gezien
 Mijn kind
 De gebroken benen
 Het verbrijzelde hoofd
 Mijn vrouw,
 Haar gezicht verbrand
 Haar oog dat dof staarde in het niets
 Waarom Allah heeft u mij gestraft?
 Waarom grijnst Satan vanuit uw hemel?

scène 23

BABYLONISCH MEDIAVERSLAG: INTERVIEW

(Een Islamië vertelt een verhaal in het Arabisch tegen een Westerse journalist, die hem een microfoon voorhoudt en ver- taalt voor het publiek. De acteur dient de bedoeling van zijn verhaal in het Arabisch over te brengen).

JOURNALIST

Dames en Heren, ik sta hier op aarde met een van de mensen die wonen in de nabijheid van de Toren. Sir, can you tell us something of what happened?

ISLAMIET

(Geëmotioneerd Arabisch doorspekt met enkele Engelse woorden)

Op een nacht vielen er duizenden bom-men op de stad. Mijn huis is opgeblazen. Alles is kapot. Ik ben alles kwijt. Het is allemaal de schuld van Mr Bush. Kijk hier wat Mr. Bush ons heeft aangedaan.

JOURNALIST

Hij zegt dat de oorlog verschrikkelijk was en dat het Iraakse volk nu vrede wil.

ISLAMIET (Arabisch)

Het wordt allemaal nog veel erger. Het westen probeert met haar embargo onze economie te verwoesten. Ze proberen ons te dwingen al ons oliegeduld aan de Emir te geven. Ze buiten ons uit.

JOURNALIST

Hij spreekt over de economische crisis ten gevolge van het wanbeleid na de Iraakse regering.

ISLAMIET (Arabisch)

De VS en VN dienen dezelfde belangen. Ze dienen de imperia_listische belangen. Ze proberen Saddam de zwarte Piet toe te spelen.

JOURNALIST

Hij zegt dat Saddam Hussein een dictator is

en dat die erg blij is dat de Verenigde Naties het Iraakse volk niet in de steek hebben gelaten.

ISLAMIET (Arabisch)

Saddam Hussein heeft alles gedaan om vrede te brengen in dit gebied. Hij wilde Koeweit zelfs opofferen om de Palestijnen te bevrijden. Saddam wilde vrede.

JOURNALIST

Hij zegt dat Saddam Hussein de mensenrechten schend.

ISLAMIET (Arabisch)

Koeweit hoort bij Irak, dat is de grond van onze voorvaders. Het westen heeft dat aan de Sabah-clan gegeven. Saddam heeft gehandeld in naam van de Geschiedenis.

JOURNALIST

Hij legt uit dat het allemaal de schuld van Saddam is, die Koeweit probeerde leeg te roven.

ISLAMIET (Arabisch)

Maar het westen heeft Saddam niet kunnen weg krijgen, want onze leider is veel te slim. Hij laat zich niet zomaar pakkendoor de Amerikanen.

Briefing over de oorlog in Babylon (Hans Daalder)

JOURNALIST

Hij zegt dat hij de Amerikanen nog wil bedanken omdat ze Saddam ervan langs hebben gegeven. *(Naar de Islamiet)*
Okay, No problem sir, that was our pleasure. Thank you very much for your story. Thanks for your help.

(De Islamiet knikt niet begrijpend, lacht vriendelijk en schudt de journalist de hand. Deze lacht breed terug en gaat af)

AKTE 5

J'ACCUSE

scène 24

HET MANIFEST J'ACCUSE

(De activist komt naakt op met een brandende fakkel).

ACTIVIST

Aan te klagen, de goden van Atlantis, die in hun onderkoelde redelijkheid de weerloze lichamen openrijten met hun cameras, de lijken cadreren. De goden van Atlantis, met hun kruistocht tegen de heidenen het dodelijke lied van de bevrijders, met in de linkerhand, de universele rapporten van de mens met in de rechterhand het meedogenloze zwaard tegen de verworpenen der aarde.

Aan te klagen, de helden van Babylon
In hun verlangen naar de macht van de goden. Het zinloze offeren van de naamloze lichamen.

Aan te klagen,
De intellectuelen, onder hun huid schuilt de totalitaire kannibaal. Achter hun dilemma denken, wentelt het zwijgende slagersmes. De slang bijtend in zijn eigen staart. De grijnzende keerzijde van een gepantserde Verlichting. Achter het uitgestreken masker van de nuance,
kruipt onhoorbaar het vallen van de lichamen, het abattoir in het woestijnzand,

Hierbij, de laatste pacifist stelt zijn machteloze daad. Een opstand tegen de windmolens. In memorie een vergeten Multatuli. Een onderdrukte schreeuw, Waarom zwijgt gij over het leed dat uit uw hand komt? Waarom de schijnheiligheid van het eigen gelijk?

Bent u de god met de moraal van de duivel? Was het uw wil dat de mensenkinderen stierven? In naam van uw mensenrechten?

Een minuut stilte

Voor de naamloze godenburgers, in het Koninkrijk der Nederlanden, die verantwoordelijk wilden heten voor een onzinnige moordpartij op de bakermat van de beschaving. Tenslotte het volk van Babylon langzaam willen wurgen, en natuurlijk de onschuld zullen spelen.

scène 25

OORLOGSBEELDEN:

DIABEELDEN 3

Foto's van teksten en slachtoffers

scène 26

HET WILHELMUS

Het Amerikaans volkslied klinkt vanaf de band en wordt geleidelijk overgenomen door het Wilhelmus. Stilte

In het aangezicht van Allah, de barmhartige, herdenken wij de verschrikkelijke
wraak van de Goden op de mensen bij hun streven de hemel te bereiken.

BABYLON, SADDAM EN IK

Manifest over de Nieuwe Wereldorde

Scenario en voorganger

AB GIETELINK

Zijn Iraakse expeditie naar het fundament van de Toren van Babel brachten Gietelink ertoe om het oude bijbelverhaal tot uitgangspunt te nemen voor een documentair theaterstuk over de Golfoorlog en de Islam. De weigering van de media zich te verdiepen in de werkelijke gevolgen van de "schone" oorlog en de voortdurende roep om militaire interventies, momenteel zichtbaar in de Joegoslavië-crisis, vormen de drijfveer voor dit politiek manifest.

BEZETTING

Regieadvies Don Duyns

Techniek Bert Oldeniel

3^E SERIE PROTESTDIENSTEN

UTRECHT, Rasa, Vrijdag 4 Maart, 20.30

WAGENINGEN, 'T Hemeltje, Vrijdag 18 Maart, 20.30

HAARLEM, Toneelschuur, Woensdag 23 Maart, 20.30

HAARLEM, Toneelschuur, Donderdag, 24 Maart, 20.30

NIJMEGEN, O42, Vrijdag 8 April, 20.30

ROTTERDAM, Lantaren, Donderdag, 12 Mei, 21.00

ROTTERDAM, Lantaren, Vrijdag, 13 Mei, 21.00

ROTTERDAM, Lantaren, Zaterdag, 14 Mei, 21.00

De Stichting Nomade ontwikkelt een Kabinetstrilogie:

1. Kabinet 1917, Uitvaartdienst voor Lenin (1991/1992)
2. Babylon, Saddam en Wij, Islamitische gebedsdienst. (1993/1994)
3. Het Hollandsch Kabinet (1993/1994)

Stichting Nomade, Postbus 10677, 1001 ER Amsterdam

Telefoon 020-6237971 Postbank 3118301

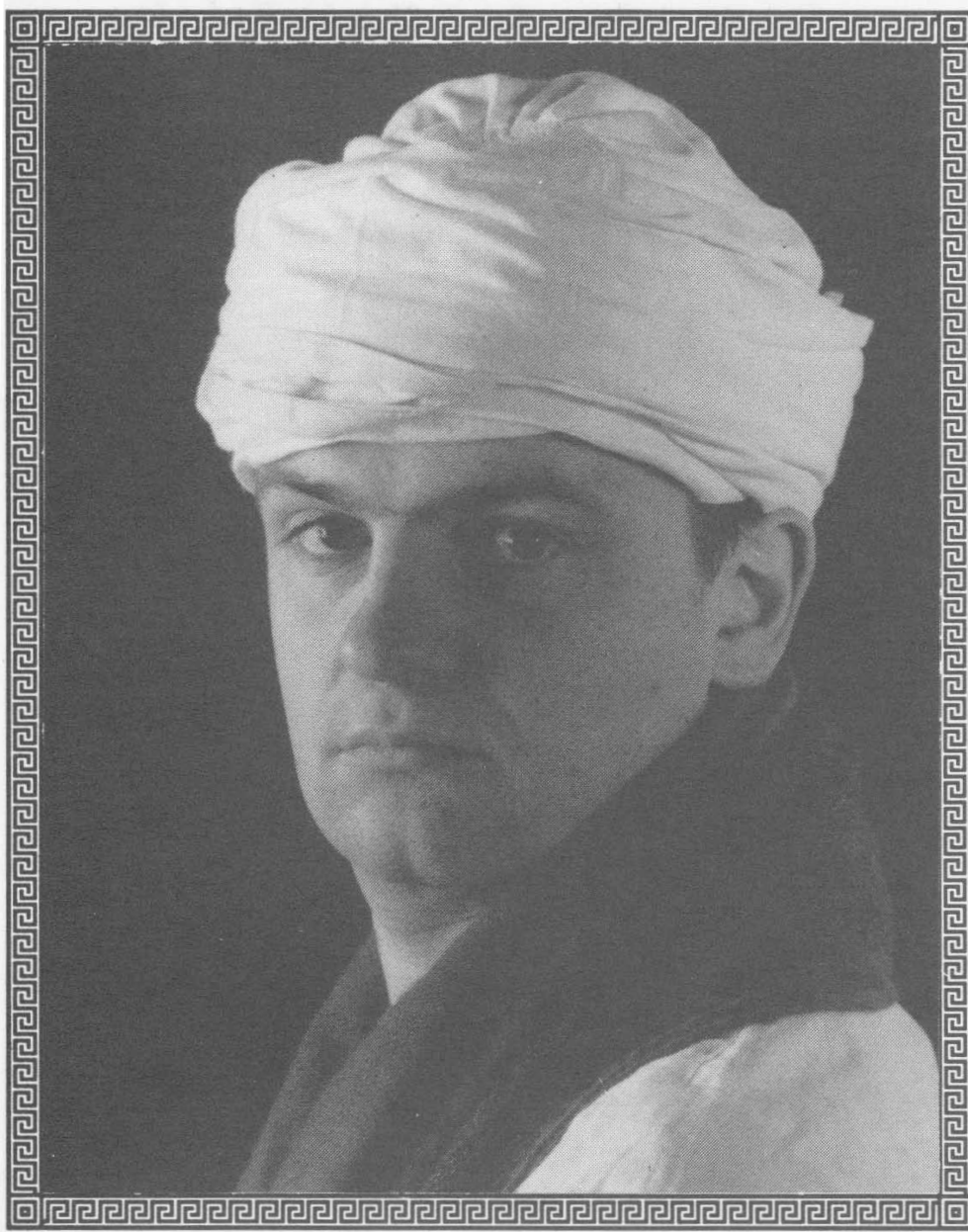
1993

BABYLON, SADDAM EN IK

Ab Gietelink

BABYLON, SADDAM EN IK

IRAACS DAGBOEK

Maart 1993

BAGDAD

Bagdad was dezelfde gebleven. Het scherpe lentelicht over de lichte gebouwen en de donkerbruine Tigris onder me toen de taxi over de brug denderde. De taxi's rijden nog steeds met kapotte meters en de straten zitten nog steeds verstopt met verkeer. Een opengelegde en ontwrichtte stad eigenlijk, een ruineuze moderniteit, ware het niet dat er tussen het beton een architectuur tot ontwikkeling is gebracht van een wonderlijke Arabische avant-garde.

In het zicht van het hotel stopte de auto voor een lekke band en begon de chauffeur zonder een woord van toelichting zijn wiel te verwisselen. De laatste 100 meter langs de Sadounstreet ben ik gaan lopen. De vrouw achter de Balie van het "Agadirhotel" wist nog dat ik nummer 411 had gehad, het vorige jaar, en ze gaf me daarom kamer 415. Dat was 2 deuren verder op. De prijs was verhoogd naar 100 ID (\$2.5) waar zij zich voor meende te moeten excuseren. Ik heb gelachen en geantwoord dat ik nergens ter wereld een hotel kende op een midden-klassenstandaard, voor een dergelijke prijs.

De koopkracht van de modale Iraki was weer gezakt en de dollar was weer gestegen. Ik werd rijker, zij werden armer. Ik had net in het bad plaats genomen toen ik telefonisch te horen kreeg dat er problemen waren. Eigenlijk werd ik vriendelijk verzocht direct te vertrekken. De manager durfde het niet aan om buitenlanders in zijn hotel op te nemen. De reguleringen waren verandert. Buitenlanders moesten in dollars betalen en daar was staatscontrole op.

Ik zuchtte, na de vermoeiende nacht in de autobus, zag ik op tegen de "survival-energie", die nu van me gevraagd werd. De Irakese geheime dienst had haar controles over de weinige buitenlanders in Bagdad uitgebreid, maar steunend op mijn ervaring met

staatscontrolesystemen wist ik dat perfectie alleen bestond in het hoofd van de controleur en dat de mazen in het net er waren voor hen die de inventiviteit en de brutaliteit bezaten om ze te vinden. Ik strekte mijn natte lichaam uit op het bed. Hoe een hotel te vinden dat niet met een belachelijke dollarprijs aan kwam zetten en me toch zou opnemen? Hotel "Adam" leek met een deal te komen. \$ 50 wisselen bij de staatsbank, voor de eerste dag en daarna in Dinars betalen. De vrouw bij de receptie keek me opgewekt aan. Ik weifelde en vroeg me af of haar manager daarmee akkoord zou gaan, waarop ze kwaad werd.

Hotel "Al-Salaam" rekende \$30 per nacht. Bij "Petra" moest de manager beslissen en kreeg ik het verzoek te wachten, wat ik niet deed, omdat ik het antwoord wel kon vermoeden.

De beide vrouwen achter de Balie van het Agadir deden moeite voor me, maar zonder succes. Alles zou vol zitten, wat me onwaarschijnlijk leek.

Op het perscentrum kende men mij nog. Ik werd ingeschreven en kreeg direct Youssif aan mijn broek als persoonlijke chauffeur.

Hij kende het klappen van de zweep en begreep direct mijn dollarprobleem. We reden terug naar het Hoteldistrict rond Sadounstreet. Bij "Adam" was ondertussen de wacht gewisseld. De man achter de Balie wist niets van deals. De prijs steeg naar \$100 per nacht. Youssif lachte slim en voerde me binnen bij het protserig ingerichte "Sagmanhotel" en daar was men genegen de regels te omzeilen. \$100 voor de eerste nacht en vervolgens 8 nachten blijven zitten en betalen in zwarte Dinars. Youssif fluisterde dat dit "Very good men" waren, die zeker een extraatje verdienden. In de realisatie dat ik een maandinkomen van eigenaar deed wisselen schoof ik een \$10 biljet over tafel. Met dank voor hun respectabele houding. VIP

De buitenlandse journalist in Irak is een VIP. Het vervelende van VIP zijn, is dat men zich ook dient te gedragen als een VIP en natuurlijk betalen als een VIP. Een VIP vervoert zich niet per taxi, om over een autobus of trein maar helemaal te zwijgen, een VIP heeft een eigen auto met een ervaren, redelijk Engelssprekende chauffeur, die dag en nacht ter beschikking is en je brengt waar je wilt. In een tijd waarin de kwestie Irak niet dagelijks de koppen van de media beheerst zijn er weinig buitenlanders en ontstaat er een felle markt van elkaar beconcurrerende limousines met chauffeurs, die de prijzen scherp laten dalen.

Ik krijg Karim als gids mee van het Ministerie van Informatie. Wanneer we naar buiten stappen vraagt hij waar mijn auto is. Ik glimlachte. "We go by taxi". Hij kijkt mij verwilderd aan. Sir, by taxi met een gebaar of ik voorstelde met de autoped te gaan. "Don't you have a car?". Ik glimlachte "No" en stapte in de taxi, die overvloedig door het centrum van Bagdad ging rijden. Hij volgde moedeloos en gaf de chauffeur opdracht ons naar de foto-expositie over de oorlog te brengen. "The Iraqi american war" zoals ze de Golfoorlog hier noemen.

Hij verdiende 300 Dinar per maand verdiende en daarom kon ik hem wel te eten geven, waar hij gretig gebruik van maakte.

MR. NAJI

Mijn VIP status bracht hoofdzakelijk problemen mee. De Irakese overheid probeert de buitenlanders haar positie duidelijk te maken door ze met gelijke munt te laten betalen. Ik had me juist met tegenzin ingeschreven bij het perscentrum of kreeg de rekening gepresenteerd. Onafhankelijke correspondenten: \$300 a week. Ik protesteerde, Zij haalden hun schouders op. Hun eisen en reguleringen waren kraakhelder en daar moest ik natuurlijk voor betalen. Trouwens iedereen deed dat en waarom ik niet. Allemaal mooi en wel, maar een ding stond voor mij vast. Onder controle

BABYLON, SADDAM &...

staan was erg, maar daarvoor betalen ging voor mij alle perken te buiten. Deze rekening ging ik niet betalen, uit principe niet en ik vroeg ijskoud een gesprek aan met de hoogste chef van het perscentrum, de onderminister van informatie. Volgens Wen, de Reuterscorrespondent, was de man de redelijkheid zelve, zeker wanneer je hem durfde uitdagen voor een partijtje tennis.

Naji al Hadithi is behalve de onderminister van cultuur de hoofdredacteur van de Engelstalige krant de Baghdad-Observer Een 4-pagina periodiek dat tot mijn grote verbazing in 50.000ex. schijnt te worden verspreid. Opmerkelijk, want naar mijn inschatting zijn er namelijk niet meer dan enkele tientallen westerlingen in Irak zijn, dus waar de rest van het papier blijft is me een raadsel. Deze krant roept wisselende reacties op. De westerse journalisten, die het VNbeleid ondersteunen noemen het Irakese propaganda. Het kritische deel van de mediamensen stelt glimlachend dat het bruikbare informatie bevat en niet zoveel propagandistisch dan de mediakanalen waar ze zelf voor werken. Deze Naji dus, heeft een bijna Europees voorkomen, en zit zwijgend achter een bureau bezaaid met westerse tijdschriften. Ik herken Time, Newsweek, The New York Times en The Independent. Hij kijkt me zwijgend aan en bied me een stoel. Ik begin voorzichtig mijn verhaal. "Kijk luister, Meneer Naji. Ik kom hier in het belang van het Irakese volk om een artikel te schrijven over de effecten van het embargo tegen Irak en het eerste dat jullie doen is me omringen met reguleringen en verboden en me vervolgens daar een rekening voor zenden van \$300, dat is natuurlijk niet helemaal fair. Trouwens behalve dat ik die rekening niet wil betalen, kan ik hem ook helemaal niet betalen omdat ik dat geld niet in cashdollars heb".

Hij zwijgt en kijkt voor zich uit. Dan zegt die dat ik niet verplicht ben om van de diensten van het perscentrum gebruik te maken.

Zo niet dan wordt ik verzocht in Bagdad te blijven en contact te houden met het perscentrum. Ik ben verbluft, dat ging sneller dan ik dacht. Ik vraag hem wat er zou gebeuren wanneer ik Bagdad verlaat om de fundamenten van de Toren van Babel met een bezoek te vereren.

Hij kijkt me vreemd aan en stelt dan dat er vermoedelijk niets gebeurt, maar dat wanneer ik geen vergunning heb, "zij" me met lastige ondervragings-procedure kunnen lastig vallen en "in een positie kunnen brengen, die ik misschien niet aangenaam acht".

Ik glimlachte en antwoordde vorig jaar reeds uitgebreid kennis gemaakt te hebben met de heren van de Geheime Dienst. Hij keek me verwonderd en doordringend aan: "This country is threatened every day". Er viel een stilte. Ik wilde hem antwoorden dat hun reactie op die dreiging misschien wel begrijpelijk, maar precies de verkeerde was en toen herinnerde ik me de krant van die dag en het bericht dat de Amerikanen die nacht wederom een militaire prikactie hadden gehouden in het Noorden. Ik zweeg en heb hem bedankt voor het gesprek.

Wij leren het publiek het Islamitisch gebed. Wij noemen dat integratie.

BABYLON, SADDAM EN IK
MANIFEST OVER DE NIEUWE WERELDDORDE

Zijn radicale engagement met de Golfoorlog bracht theatermaker en essayist Ab Gietelink ertoe een persoonlijk bezoek te willen brengen aan het momenteel van de buitenwereld afgesloten Irak. Hij kreeg in maart 1992 toestemming van de autoriteiten om de door de oorlog getroffen plaatsen te bezoeken en documentatiemateriaal te verzamelen. Het materiaal zal deels tentoongesteld worden in het "Babylonisch Kabinet". De collectie van het "Kabinet" bevat onder meer de originele melkpoeder uit de resten van de "Babymilkfactory" nabij Bagdad en de laatste steen uit het fundament van de Toren van Babel, evenals origineel dia- en fotomateriaal.

In April 1993 bezocht hij Irak voor een 2e maal en keerde terug met theatraal materiaal uit de Irakese moerassen nabij Basrah, terwijl hij onderzoeksresultaten in dag en weekbladen publiceerde.

Zijn expeditie naar het fundament van de Toren van Babel bracht Gietelink ertoe om het verhaal van de Toren van Babel tot uitgangspunt te nemen van een documentair theaterstuk over de Golfoorlog en de Islam.

De weigering van de media zich te verdiepen in de werkelijke gevolgen van de "schone" Golfoorlog en de voortdurende roep om militaire interventies, die verder zichtbaar wordt in de Joegoslavië -crisis vormen de drijfveer van een theaterevenement in de vorm van een vlammend politiek manifest.

De voorstelling die een 1e versie beleefde in Januari 1993 zal opnieuw worden opgenomen en met het zicht op de actuele crisis in Joegoslavië worden uitgewerkt tot solomanifest. Eerder produceerde Ab Gietelink in samenwerking met Hans Daalder "Kabinet 1917, Uitvaartdienst voor Lenin"

Deze keer zal hij een samenwerking aangaan met de regisseur Don Duyns. Duyns en Gietelink zullen proberen de staande multimediale politieke vertelling "Babylon, Saddam en Wij" te transformeren tot een energiek theatraal evenement.

BIJDRAGEN		BEZETTING	
Vormgevingsbijdrage	Frank Oorthuys	Regieadviezen	Don Duyns
Sceneontwikkeling	Hans Daalder	Techniek	Bert Oldeniel
Persfoto's	Hans Boerrigter	Publiciteit/Verkoop	Stichting Nomade Andre Bos
Billboard	Debby Luiten		
Videoregistratie	Nina Meilof		

MET DANK

Nan van Houte, Ruth Oldenziel, Peter Pluymaeckers, Vlaams Cultureel Centrum, Iraakse ambassades in Amman en Den Haag en het Iraakse Ministerie van Informatie te Bagdad.

Deze productie kwam tot stand met behulp van de Theaterunie.

EXPOSITIE

Gedurende de voorstellingsperiode is er in de foyer van de Brakke Grond een expositie van het Irakese documentatiemateriaal ingericht.

Het gebed richting Mekka

Het gebed richting Mekka

PERSREACTIES

Een islamitisch gebed voor Babylon

Saddam Hoessein als Babylonische held, George Bush als God en Satan tegelijk. Een verdroogde rietpluim uit de moerassen van Irak, een stukje fundament van de toren van Babel en origineel, tot een plakkaat gebombardeerd melkpoeder uit een Iraakse baby melkfabriek. Een greep uit de rekvisieten van de eerste theatervoorstelling over de Golfoorlog: 'Babylon, Saddam en wij' van regisseur Ab Gietelink.

door MAARTJE SOMERS

Wie nog dacht dat engagement in het theater passé was, heeft het mis. Erder dit seizoen zette Theu Boermans van de Trust met *Friedrichswald* enige kanttekeningen bij 'Europa'. Nu heeft ook de Golfoorlog, die met de dag minder verleden tijd lijkt, beslag gekregen in een theatervoorstelling, zij het op kleinschaliger en veel minder ironische wijze. In *Babylon, Saddam en wij* trekt Ab Gietelink (33) van leer tegen alles wat hem aan deze oorlog niet zint; de houding van de westerse media voorop.

Vorig jaar droeg Gietelink in *Kabinet 1917* op theaterse wijze Lenin ten grave. Het publiek werd onder het genot van een glaasje wodka geconfronteerd met de 'gebalsemd' voorganger' Lenin, die 'een lichtend voorbeeld was in het streven naar een hoogwaardiger mens'. Ditmaal krijgen we thee en moeten we het hoofd bedekken alvorens een islamitische gebedsdienst bij te wonen, onder het motto: 'In de naam van Allah, de barmhartige, veroordelen wij de Atlantische godenburgers voor hun vernietiging van de toren van Babel en het zinloze leed dat de Babylonische erfgenamen moeten dragen'.

Op het toneel, naast een triplex replica van de toren van Babel, rollen twee moslims (Gietelink zelf en mime-speler Hans Daalder) hun kleedjes uit voor

Hans Daalder (links) en Ab Gietelink in 'Babylon, Saddam en wij'

FOTO MAARTJE GEELS

een gebed; VN-woordvoerders *briefen* ons over de stand van zaken in de oorlog, waarbij journalisten alleen voor de vorm door de loze informatie proberen heen te prikken. Dan zien we weer de twee moslims, die zich vertwijfeld afvragen hoe Allah hen zo heeft kunnen bedriegen - een vraag die hen overigens niet verhindert opnieuw in gebed te verzinken.

De fragmentarische scènes worden onderbroken door bijbellezingen, spijkschrift-vertalingen en een uit Irak meegemokkelde videoband, getiteld *Why war was declared to Iraq*. Ook zijn er dia's van Irak: een idyllisch woestijnlandschap, een schilderachtig winkeltje, een gebombardeerde fabriek en een verkoelde baby. En veel, veel dia's van de toren van Babel.

Want in *Het Babylonisch kabinet* wordt één en ander maar

meteen in een niet mis te verstaan kader geplaatst: dat van een beroemd bijbelverhaal. Zoals God de Babyloniërs strafte met een spraakverwarring omdat ze een toren wilden bouwen die tot in de hemel reikte, zo straffen 'de Atlantische godenburgers', te weten de Verenigde Staten onder VN-vlag, opnieuw 'het volk van Babylon', omdat dit naar hun smaak te hoogmoedig en te machtig werd.

Bakermat

De historische parallel laat volgens de regisseur zien dat het gebeurde in de Golf niet uniek is. "Maar tegelijkertijd," zo licht hij toe, "is er het fascinerende feit dat het Westen bezig is het oude Mesopotamië te vernietigen, de bakermat van onze beschaving. We zijn met niets anders bezig dan met het uitroeien van onze eigen wortels."

Gaat dit u te ver? Mooi zo. Prolocatie mag dan niet Gietelinks doel zijn, in zijn voorstellingen is het in ieder geval een belangrijk middel. Wie door de westerse media systematisch wordt verguisd, maakt een goede kans te worden bijgezet in één van zijn 'kabinet'-voorstellingen'. In plaats van de schurk Saddam en zijn godsdienstwaanzinnige volk, voor krantelers dagelijks kost, wordt ons in deze voorstelling een ander, al even genuanceerd beeld voor ogen getoerd: dat van de held Saddam en zijn door het handelsembargo uitgehongerde onderdanen. Zo, door een heilzame, liefst schokkende confrontatie met de achterkant van het gelijk, zal het publiek de zelfgenoegzame eenduidigheid van kranten en televisie wel inzien, is de gedachte hierachter.

Babylon, Saddam en wij lijkt op

het eerste gezicht een kwestie van 'Gietelink strikes again'. Opnieuw neemt de cultuurfilosoof - wiens radicale stellingen eerder aanleiding gaven tot een felle discussie in deze krant - het op voor een berucht figuur uit de wereldpolitiek. Maar waar Lenin, overal van zijn voetstuk gesleurd, in *Kabinet 1917* centraal stond en op een liefdevolle begrafenis kon rekenen, is Saddam slechts een wapen in Gietelinks strijd tegen de westerse media.

"Ik neem het niet op voor Saddam, hoogstens voor de islam", verduidelijkt de regisseur, wie een gebrek aan bevoegdheid en engagement onmogelijk verweeten kan worden. "Waar ik in geïnteresseerd ben, is de deconstructie van het vijandbeeld. Het beeld dat in kranten en op de televisie van de Golfoorlog wordt geschetst, is volstrekt eenzijdig; de werkelijkheid is oneindig veel complexer. Ik protesteer tegen het gebrek aan zelfkritiek van de media."

Behalve een *j'accuse* aan het adres van buitenlandredacturen is *Babylon, Saddam en wij* ook de directe neerslag van Gietelinks bezoek aan Irak, waar hi werd geconfronteerd met de nasleep van de oorlog. Zijn ervaringen en meningen kwamen direct in de voorstelling terecht de waarnemingen zitten in het script, de souvenirs, zoals d rietpluim en het melkpoeder, vormen het 'kabinet'; het museumgedeelte van de voorstelling.

Dat die rekvisieten echt zijn, tekent volgens de regisseur de aard van zijn werk: "*Babylon, Saddam en wij* is gebaseerd op onderzoek. Ik ben in Irak geweest, heb met mensen gesproken en dat melkpoeder meegenomen. De pot Completa is er niet aan te pas gekomen."

Babylon, Saddam en wij, door Ab Gietelink, Hans Daalder en Frank Oorthuys; regie Ab Gietelink. Te zien in Frascati tot en met 16 januari (aanvang 21.00 uur).

HET PAROOL 12-1-93

Café in Oorlogstijd in Paradiso

Drinken tegen het 'zwart-wit denken'

Door SJOERD DE JONG

Een strook zwart-wit plastic bungelt uit een raam van het Amsterdamse Paradiso. Het wijst de weg naar het Café in Oorlogstijd dat sinds het uitbreken van de Golfoorlog driemaal per week is geopend in de poptempel aan de Weteringschans. De strook symboliseert het 'zwart-wit denken' waaraan media en publieke opinie zich schuldig maken, volgens een van de organisatoren van het café, Ab Gietelink.

Het geblokte plastic slingert tot in de hoeken van het café, op de overloop van het balkon. Twee televisietoestellen zenden een constante ruis de ruimte in. Het sissen van de toestellen dient als protest tegen de 24-uurs informatiestroom van CNN, legt Gietelink uit.

Gietelink, een 32-jarige filosoof en free-lance medewerker van theater De Balie die zichzelf een 'Don Quichote tegen de domheid' noemt, is de drijvende kracht achter het café, dat is opgezet als een vrijplaats voor reflectie en discussie over de oorlog, buiten de gecensureerde massamedia om. „Nederland dént niet meer!” roept Gietelink uit. „Iedereen gaat mee in het gemakzuchtige hokjesdenken over de oorlog.”

In plaats daarvan roept het café op tot een 'totale mobilisering van de verscheurdheid', aldus het in 300 exemplaren gedrukte huisorgaan De War. „Het gaat in feite allang niet meer om links of rechts”, zegt Gietelink, „maar om vrijzinnigheid versus orthodoxie.” Het losbladige pamflet bevatte tot nu toe een gedicht tegen de oorlog ('I kill therefore I am'), een 'Golf Oorlog Drink Spel' („Wanneer iemand op tv het woord 'scud' gebruikt neem je een slok bier en schakel je over op een ander kanaal, behalve tijdens scud-aanvallen”). Voorts verhandelingen met volzinnen als: „Macht toont zich uiteindelijk niet aan de wapenrusting, niet aan de opstelling in een formatie, maar aan de opstelling in en ten opzichte van elementaire krachten, tegenover de pijn, in het zicht van de dood, en in het licht van de tijd.”

Ondanks de oproep in De War is er niet veel verscheurdheid gemobiliseerd op vrijdagmiddag. Rond vijf uur telt het café — voor de zesde keer sinds 30 januari open — veertien bezoekers. Onder hen enkele neo-hippies en een Duits studentenpaartje uit Bremen, in Amsterdam om voor het thuisfront poolshoogte te nemen bij de Nederlandse vredesbeweging.

„Het is niet verboden wat naar voren te komen, anders praten we zo op afstand”, maant Gietelink het publiek vanachter zijn tafel

enkele stoeltjes wat naar voren geschoven. Dan is het woord aan Chris Huinder, van de X min Y beweging, een organisatie die bevrijdingsbewegingen en basisgroepen in de Derde wereld steunt en 'kritische informatiebureaus' opzet. Hij zal spreken, aldus Gietelink, over „oplossingen voor het wereldprobleem, ofwel: hoe komen we uit die Golfcrisis”.

Huinder houdt een genuanceerd verhaal over vredesopties in het Golfgebied: deëscalatie moet tot stand worden gebracht door een eenzijdig staakt-het-vuren. Maar dat neemt niet weg dat het doel moet blijven: „de bevrijding, of, eh, de opheffing van de bezetting van Koeweit”, aldus Huinder. Het Duitse stel op de voorste rij luistert stil. Een jongen met een rode tulband en een ringbaardje achterin de zaal steekt de brand in een vers gedraaide joint.

De tweede gast die middag, de 26-jarige kunstenaar Meinbert van Soest, komt een vredeskunstwerk van zijn hand toelichten. „Nou, ja, toelichting”, begint de in een mouwloos jasje en wit overhemd gestoken kunstenaar. „Eigenlijk meer een soort verantwoording, omdat er toch een idee achter dat ding zit.” Gietelink wijst naar het bewuste doek, opgehangen boven de bar en helpt het rondspiedende publiek op weg: „U moet dáár naar kijken.”

Het abstracte kunstwerk, 'Postwar manoeuvre', is ontstaan „struinend over een bouwterrein, afgelopen zomer toen de Koude Oorlog net was afgelopen”, aldus Van Soest. Hij vertelt over duinwandelingen en gevonden patroonhulzen en onthult het publiek dat hij is afgewezen voor militaire dienst omdat ze hem „te gek vonden om een geweer vast te houden”.

„Maar kun je ook iets over de vorm zeggen”, vraagt een toehoorder. Het kunstwerk blijkt „een symbolische weergave van de copulatie” te zijn en samen te hangen met oorlog als remedie tegen verveling, Rambo-films, een vriendinnetje in Frankrijk („We made love while they made war”, had hij haar geschreven) en met lust en dood, die „ergens wel bij elkaar liggen”. Het publiek luistert beledigd. De jongen met de rode tulband geeft zijn joint door.

Tegen zeven uur sluit Gietelink de bijeenkomst af en druppelt het handjevol bezoekers de trap af, naar buiten. De opkomst was hem dit keer wel tegengevallen, zegt Gietelink. Bij eerdere gelegenheden waren ongeveer veertig mensen naar het café gekomen. „Maar volgende keer wordt het wel weer wat drukker”, verwacht hij. Hij staart in zijn glas rode wijn. „Misschien moeten we ook eens een keer vóórstanders van de